

Järjestölähtöiset lähipalvelut

ASTA
JUNTUNEN
(toim.)

Toimintamalleja käytännön työhön

Järjestölähtöiset lähipalvelut

Toimintamalleja käytännön työhön

ASTA JUNTUNEN (toim.)

Järjestölähtöisten lähipalveluiden kehittämishanke, Sininauhaliitto

© Asta Juntunen ja Sininauhaliitto

Toimitus: Asta Juntunen

Kustannustoimitus: Satu Mustonen ja Maarit Avellan, Sininauhaliiton viestintä

Taitto ja kuvitus: Terttu Hauhia ja Roni Veijalainen

Etukannen kuva: Miriam Glans / Gorilla

Kustantaja: Sininauhaliitto

Paino: Painotalo Kyriiri Oy, 2014

ISBN 978-952-5096-85-9

Sisällys

JOHDANTO	7
Toimintamallit	9
1. OVENSUUKYSELY LÄHIPALVELUTARPEIDEN KARTOITUKSESSA	11
1.1 Etsivä työ ja palvelutarpeiden kartoitus	12
1.2 Ovensuukyselyn toteuttaminen	14
1.2.1 Kuka kyselyn tekee?	14
1.2.2 Valmistelut	14
1.2.3 Tiedotus	15
1.2.4 Ovensuukysely	15
1.2.5 Raportointi ja analyysi	16
1.2.6 Tuloksista kertominen	16
2. ETSIVÄ VANHUSTYÖ	17
2.1 Elämäntilanteen kartoitus	18
2.2 Etsivän työn toteuttaminen	20
2.2.1 Kuka kartoituksen tekee?	20
2.2.2 Tiedotus ja haastattelu	20
2.2.3 Haastattelujen jälkeiset jatkotoimet	20
2.2.4 Tuloksista kertominen	21
3. PÄIVÄKESKUKSEN KÄYNNISTÄMINEN	23
3.1 Päiväkeskusten arkea	24
3.2 Päiväkeskuksen perustaminen	24
3.2.1 Tarpeiden kartoittaminen	24
3.2.2 Verkostotapaaminen	25
3.2.3 Keskustelu	26
3.2.4 Suunnitelmien tekeminen ja tilojen etsiminen	26
3.2.5 Taustayhteisön etsiminen	26
3.2.6 Toiminnan aloittaminen	27
3.2.7 Vapaaehtoistoiminta	28
3.2.8 Asiakkaiden ohjauksen ja neuvonnan järjestäminen	28
3.2.9 Retki- ja leiritoiminta	28
3.2.10 Koulutustoiminta ja alueyhteistyö	30

4. LÄHIPALVELU PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSTYÖSSÄ	33
4.1 Lähipalvelumallin tavoitteet.....	34
4.2 Palvelun tilaaminen	35
4.3 Palvelun erityispiirteet	36
5. SOSIAALINEN ISÄNNÖINTI PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSTYÖSSÄ ..39	
5.1 Sosiaalisen isännöinnin toiminta-ajatus	40
5.2 Asiakasvalinta ja toiminnan muoto	41
5.3 Yhteistyö ja arviointi	44
6. VERTAISTUKIKOULUTUS PÄIHTEITÄ KÄYTTÄVILLE ASUKKAILLE.....45	
6.1 Ihmisiä yhteiskunnan palvelujärjestelmän ulkopuolelta	46
6.2 Koulutuksen järjestelyt	47
7. LÄHIYHTEISÖN AKTIVOINTI YHDESSÄ TEKEMISEEN	51
7.1 Sosiaalista tukea tarvitaan	52
7.2 Lähiyhteisön aktivoinnin toteuttaminen	56
7.2.1 Kohderyhmä ja -alue	56
7.2.2 Ideointitapaaminen paikallisten toimijoiden kanssa	56
7.2.3 Lähituen tarpeiden kartoitus	57
7.2.4 Toimijoiden ja asukkaiden yhteinen keskustelutilaisuus ..57	
7.2.5 Vapaaehtoistoiminnan ja yhteisöllisyyden peruskurssi ..58	
7.2.6 Yhteiset ideointitapaamiset asukkaiden kanssa	58
7.2.7 Vapaaehtoisten koordinoitu toiminta sosiaalisen tuen tuottamisessa.....	60
8. YHTEISÖLLINEN KYLÄKAHVILA	61
8.1 Yhteisöllisen kyläkahvilan toiminta-ajatus.....	63
8.2 Toimintamallin yhteistyöverkosto	65
8.3 Yhteisöllisen kyläkahvilan toiminta	67
Liite 1 / Ovensuukysely: Kyselylomake.....	70
Liite 2a / Etsivä vanhustyö: Tiedote	71
Liite 2b / Etsivä vanhustyö: Kyselylomake	72
Liite 3a / Lähiyhteisön aktivointi: Kumuloituvan ideoinnin menetelmä	73
Liite 3b / Lähiyhteisön aktivointi: Kyselylomake	74
Liite 3c / Lähiyhteisön aktivointi: Vapaaehtoistoiminnan ja yhteisöllisyyden peruskurssi.....	76

Johdanto

ASTA JUNTUNEN

Jokaisella on oikeus peruspalveluihin ja hyvään elämään. Mitä pidemmälle kunta- ja palvelurakennemuutos etenee, sitä enemmän kansalaisten lähipalvelut kuitenkin huolettavat. Yhdistyvien kuntien uusilla reuna-alueilla palvelut ovat kaukana ja niitä on vaikea saavuttaa ilman omaa autoa tai kunnollisia joukkoliikenneyhteyksiä. Lähipalveluiden tarjontaa heikentää myös se, että palveluita tehostetaan, kaupungeissakin. Paikallisyhdistyksistä tai pienistä yrityksistä ei ole pelastajaksi joka paikkakunnalle, sillä niiden resurssit ovat rajalliset.

Erityisen heikossa asemassa ovat ihmiset, joiden toimintakyky on heikentynyt fyysisten, psyykkisten, sosiaalisten tai taloudellisten haasteiden takia. He ovat vaarassa jäädä tarvitsemiensa palveluiden tai sosiaalisen tuen saavuttamattomiin. Terve ja toimintakykyinen ihminen pystyy saamaan itselleen palveluita ja apua, mutta ikääntynyt, yksinäinen, päihde- ja mielenterveysongelmainen jää helposti palveluiden ja yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle. Hän on menettänyt vaikutusmahdollisuutensa ja sosiaalisen toimintakykynsä.

Tiukassa tilanteessa yhteisöllisyys yleensä vahvistuu ja alamme välittää läheisistämme: naapureista, työkavereista, kylän tai korttelin lapsista ja kadun kerjäläisistä. Mutta mitä pidemmät ovat välimatkat, sitä hankalampaa on poiketa rupattelemaan ja kyselemään kuulumisia. Jos lähin naapuri on useiden kilometrien päässä, aikuiset lapset perheineen maailmalla ja kunnalliset palvelut kymmenien kilometrien takana, ei lähipalveluista tai yhteisöllisyydestä ole tietoaakaan. Kun liukuminen pois

yhteisestä hyvästä on tapahtunut, paluu vaatii aikaa ja varovaista etene- mistä. Tässä vaiheessa kotiin tuotavat palvelut ovat ainoa vaihtoehto, mutta kuka voi mennä soittamaan ovikelloa ja huhuilemaan: ”Tarvitaan- ko täällä apua?” Kenen tehtävä on huolehtia kaikkein heikoimmassa ase- massa olevista ihmisistä?

Ammattilaisten, vapaaehtoisten ja asukkaiden tulisikin löytää uusia tapoja toimia, tuottaa palveluita ja huolehtia toinen toisistaan. Tämä onnistuu, mikäli uskallamme tehdä yhteistyötä ja ideoida rohkeasti. Reuna-alueiden palvelutarpeet pitää kartoittaa. Eri toimijoiden välille tarvitaan yhteistyötä. Kunnan sosiaali- ja terveystoimi, seurakunnan diakoniatyö ja paikalliset järjestöt voivat tarjota lähipalveluita, joissa huomioidaan heikossa asemassa olevat kuntalaiset. Etsivän työn, koti- käyntityön ja päiväkeskustoiminnan avulla tavoitetaan ihmiset ja ohja- taan heidät tarvittavien palveluiden ja tuen piiriin.

Sininauhaliiton Järjestölähtöisten lähipalveluiden kehittämishank- keessa (2009 – 2013) tehtiin yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja kehi- tettiin malleja järjestölähtöiseen työhön. Toimintamallit on koottu tähän oppaaseen ja niitä voi hyödyntää omassa työssä. Kehittämishankkeesta ja sen osahankkeista on tuotettu loppuraportit, jotka ovat ladattavissa Sininauhaliiton nettisivuilta. Toimintamallit ovat syntyneet hanketyös- sä eri toiminta-alueilla. Tavoitteena oli, että verkostoyhteistyön avulla autetaan heikossa asemassa olevia ihmisiä ja siten kohennetaan heidän hyvinvointiaan. Näin on myös tapahtunut. Monet hankkeen aikana koh- datut ihmiset ovat saaneet tarvitsemiaan palveluita ja tukea, ovat tulleet mukaan yhteisölliseen toimintaan ja elämä on muuttanut muotoaan.

Järjestölähtöisen lähipalvelun toimintamallit

1. Ovensuukysely lähipalvelutarpeiden kartoituksessa
2. Etsivä vanhustyö
3. Päiväkeskuksen käynnistäminen
4. Lähipalvelu päihde- ja mielenterveystyössä
5. Sosiaalinen isännöinti päihde- ja mielenterveystyössä
6. Vertaistukikoulutus päihteitä käyttäville asiakkaille
7. Lähiyhteisön aktivointi yhdessä tekemiseen
8. Yhteisöllinen kyläkahvila

Lähipalveluhankkeen toiminta-alueina olivat vuosina 2009–2011 Hämeenlinna ja Juva, Joroinen, Rantasalmi – alue, jolloin jäsenjärjestökumppaneina olivat Hämeen Sininauha ry ja Toimintayhdistys Leppälintu ry. Vuosina 2011–2013 hanketyötä tehtiin Porin yhteistoiminta-alueella ja Maaninka, Nilsinä, Siilinjärvi, Suonenjoki – alueella. Ensisijaisina jäsenjärjestökumppaneina olivat Porin Sininauha ry ja Kristillinen alkoholisti- ja narkomaaniry, KAN-yhdistys ry. Hankkeen päärahoittaja oli Raha-automaattiyhdistys.

Järjestölähtöinen lähipalvelu on järjestöjen tekemää vertais-, vapaaehtois- tai ammatillista toimintaa. Palvelu toteutetaan ihmisten omassa elinympäristössä. Työtä tehdään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ja toiminta on helposti saatavilla ja saavutettavissa. Toimintaa ohjaa auttamisen halu.

Anne Saarinen / Kuvatoimisto Vastavainio

1

Ovensuukysely lähipalvelutarpeiden kartoituksessa

RONJA KUOKKANEN 2013

Lähipalvelumallit

1.1 Etsivä työ ja palvelutarpeiden kartoitus

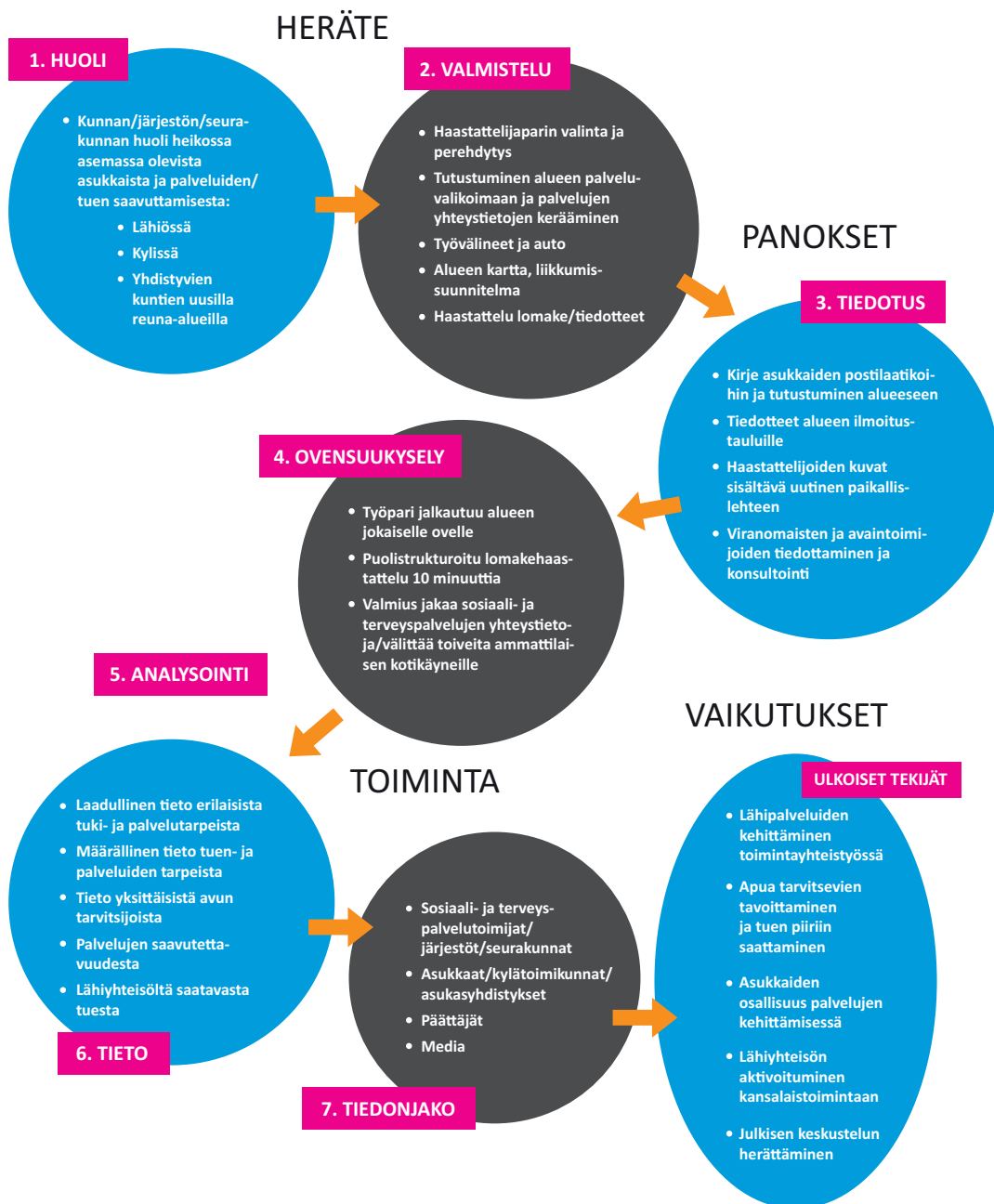
Kunta- ja palvelurakenteissa tapahtuvat muutokset voivat synnyttää yhdistyville alueille uusia reuna-alueita. Näillä alueilla ei tunnisteta palvelutarpeita ja palveluiden piiriin on pitkä matka. Lähipalveluita voidaan kehittää, mikäli reuna-alueiden palvelutarpeet kartoitetaan. Samalla voidaan tehdä etsivää työtä, jonka tarkoituksena on kohdata ja tukea syrjäin jääviä ihmisiä. Kartoitus ja etsivä työ voidaan yhdistää ovensuukyselyllä.

Ovensuukyselyä tekevät henkilöt jalkautuvat rajatulle asuinalueelle, esimerkiksi kylään tai asuinlähiöön, haastattelemaan alueen asukkaita ovelta ovelle -periaatteella. Menetelmällä voidaan kerätä arvokasta tietoa reuna-alueiden lähipalvelutarpeista ilman postikyselyihin liittyvää vastauskadon riskiä ja tavoittaa apua tarvitsevia ihmisiä henkilökohtaisesti.

Ovensuukysely tuottaa tietoa asukkaiden lähipalvelutarpeista, hyvinvointia tukevaan toimintaan liittyvistä toiveista sekä arjessa selviämistä ja henkilökohtaisista tukitarpeista. Lisäksi saadaan tietoa siitä, miten asukkaat kokevat saavuttavansa tarvitsemansa palvelut ja onko alueella saatavilla lähiyhteisön tarjoamaa epävirallista tukea ja apua. Ovensuukyselyn kautta kuullaan palveluiden kehittämiseksi myös heikoimmasa asemassa olevia, joiden osallisuus ja aktiivisuus vaikuttamiseen ovat heikentyneet.

Kyselyn tekijät voivat myös jakaa palvelutahojen yhteystietoja tai sopia kotikäyntitöiveen välittämisestä ammattitaholle ja tuoda näin konkreettista apua sitä tarvitseville. Ovensuukyselyllä siis saadaan paitsi tietoa tietyn alueen erilaisista palvelutarpeista lähipalveluiden kehittämisen suuntaamiseksi, myös tavoitetaan alueella asuvia avuntarvitsijoita.

Ovensuukysely asukkaiden palvelutarpeista tietyllä alueella

1.2 Ovensuukyselyn toteuttaminen

1.2.1 Kuka kyselyn tekee?

Kunnan sosiaali- ja terveystoimi voi tehdä kartoituksen omana työnään tai tilata sen esimerkiksi järjestöltä tai oppilaitokselta. Kyselyn voi tehdä myös alueella toimiva järjestö, kylä- tai asukasyhdistys tai seurakunta, joka haluaa kerätä tietoa oman toimintansa kehittämiseksi tai vaikuttamistyön pohjaksi. Kyselyyn osallistuville pitää aina kertoa kyselyn taustataho sekä tarkoitus.

1.2.2 Valmistelut

Ovensuukyselyn toteuttamiseen tarvitaan turvallisuussyistä kaksi haastattelijaa. Vähintään toisella työntekijällä tulee olla kokemusta haastattelujen toteuttamisesta sekä perustiedot aineiston laadullisista ja määrällisistä analyysimenetelmistä. Vaihtoehtoisesti tähän tulee saada ohjausta (opiskeluun liittyvä hanke tai opinnäytetyö). Jos järjestöt tai seurakunnat käyttävät haastattelijoina vapaaehtoisia, tulee heidän allekirjoittaa vaitiololupaus haastateltavien yksityisyyden suojan säilyttämisen vuoksi. Haastatteliijoilla tulee olla käytettävissään auto, alueen kartta, tietokone, tulostin, toimistotarvikkeita, sähköpostiosoite, puhelin, kirjoituslusta ja nimikyltit.

Haastattelulomakkeen huolellinen suunnittelu on tärkeää. Liitteessä 1 on esimerkkilomake, jota voidaan muokata tarpeen mukaan. Haastattelijat kokoavat etukäteen alueen sosiaali- ja terveystoimien yhteystietoja, jotta he voivat tarvittaessa jakaa niitä haastateltaville. Alueella toimivien sosiaali- ja diakoniatyöntekijöiden kanssa sovitaan ennen kyselyn suorittamista, voidaanko asukkaille tarjota mahdollisuutta ammattilaisen kotikäyntiin. Ennen kenttätöitä haastattelijoiden on hyvä tutustua alueeseen ja suunnitella sujuvat ajoreitit. Lisäksi ovensuukyselyn suorittamisen ajankohta suunnitellaan suhteessa tavoiteltavaan kohderyhmään. Perusoletuksena on, että päiväsaikaan kotoaan voidaan tavoittaa eläkeikäisiä ja työttömiä ja ilta-aikaan työssäkäyviä.

1.2.3 Tiedotus

Ovensuukyselystä tiedotetaan paikallisille toimijoille ja asukkaille. Tiedotus antaa asukkaille mahdollisuuden valmistautua kyselyyn ja ovikelon soidessa ihmiset tietävät, mistä on kyse. Yksin asuva ei reuna-alueella välttämättä uskalla avata oveaan vieraille, mutta tiedottamisen avulla herätetään luottamusta haastattelihoita kohtaan. Asukkaille tiedotetaan postilaatikoihin jaettavilla tiedotteilla, julkaisemalla haastattelijoiden kuvan sisältävä tiedote paikallislehdessä ja jakamalla tiedotteita alueen ilmoitustauluille.

Ovensuukyselyn saattaa tehdä yhdistys tai järjestö, joka toivoo myöhemmin voivansa käynnistää tulosten tiimoilta lähipalveluiden kehittämissyhteistyön paikallisten toimijoiden kanssa. Tällöin myös heille kannattaa tiedottaa ovensuukyselystä. Etukäteen tehty tiedotus herättää kiinnostusta ja luottamusta sekä luo pohjaa yhteistyön käynnistämiseksi jatkossa.

1.2.4 Ovensuukysely

Ovensuukyselyssä haastattelijapari jalkautuu alueen jokaiselle ovelle haastattelemaan täysi-ikäisiä asukkaita. Haastattelut suoritetaan puolistrukturoituna¹ lomakehaastatteluna. Haastattelijat kirjaavat vastaukset lomakkeille, joten käytössä on hyvä olla kirjoitusalausta. Yhden haastattelun ajallinen kesto on noin kymmenen minuuttia. Kyselyyn vastaminen suoritetaan nimettömänä, mutta halutessaan haastateltava voi antaa yhteystietonsa sosiaali- tai diakoniatyöntekijälle välitettäväksi. Ovensuukyselyn yhteydessä voidaan jakaa palvelutahojen yhteystietoja niitä tarvitseville. Haastateltavien yksityisyydensuoja on turvattava ja ihmisten yksityisalueita sekä oikeutta kieltäytyä haastattelusta on kunnioitettava. Haastattelijoiden turvallisuuden varmistamiseksi kuljetaan aina pareittain eikä asuntoihin mielellään mennä sisälle, vaan kysely tehdään ovensuussa tai eteisessä. Omakotitalojen pihilla tulee huomioida irralliset koirat.

¹ Puolistrukturoidussa kyselylomakkeessa vastaajalle ei anneta valmiita vastausvaihtoehtoja toisin kuin strukturoidussa kyselyssä. Kysymykset ovat kaikille samat ja haastateltavat vastaavat omin sanoin kysymyksiin.

1.2.5 Raportointi ja analyysi

Ovensuukyselystä tuotetaan tiivis raportti, joka sisältää kuvaukset alueen asukkaiden kokemuksista arjessa selviytymisestä, lähiyhteisöstä saatavasta tuesta ja palveluiden saavutettavuudesta. Raportissa pitää olla myös laadullinen ja määrällinen analyysi alueen asukkaiden erilaisista tuki- ja palvelutarpeista. Kyselyn tulosten analysoinnissa voidaan käyttää laadullista teemoittelua ja määrällisiä, kuvailevia menetelmiä kuten yksinkertaisia jakauma- ja ristiintaulukointeja. Tieto yksittäisistä ihmisistä, jotka toivovat henkilökohtaista apua esimerkiksi ammattilaisen kotikäynnin muodossa, välitetään vain asianosaisille.

1.2.6 Tuloksista kertominen

Kyselyn tuloksista kertominen laajuus riippuu ovensuukyselyn tilaajan tai tekijän tavoitteista. Mikäli ovensuukysely on kunnan tilaama, saattaa riittää, että tilaajalle toimitetaan raportti ovensuukyselyn tuloksista. Silloin vastuu niiden hyödyntämisestä siirtyy tilaajalle. Mikäli ovensuukyselyn tarkoitus on käynnistää alueella yhteistyötä lähipalveluiden kehittämiseksi, tulee tietoa jakaa paikallisille toimijoille. Myös alueen asukkailla on oikeus tietää kyselyn tuloksista. Paikallisille toimijoille ja asukkaille voidaan järjestää tiedotus- ja keskustelutilaisuus. Lisäksi asukkaiden postilaatikoihin voidaan jakaa tiivistelmät kyselyn tuloksista tai niistä voidaan julkaista uutinen paikallislehdessä.

"Asioiden hoito on pikkuhiljaa käymässä todella hankalaksi. Nyt pitää listata kaikki asiat paperille ylös ja laittaa perään tieto siitä, minä päivänä ja missä niitä voi hoidella. Sitten täytyy hoitaa aina muutama asia kerrallaan. Joskus joku tärkeämpi asia unohtuu ja pitää uudeleen lähteä kylille tai kaupunkiin asti saman asian takia."

Riitta Weijola / Kuvatoimisto Vastavelo.fi

2

Etsivä vanhustyö

EIJA PITKÄNEN 2013

2.1 Elämäntilanteen kartoitus

Etsivän vanhustyön malli on kehitetty yksin elävien vanhusten elämäntilanteen kartoitukseen ja sitä voi soveltaa myös muiden heikossa asemassa olevien kansalaisten keskuudessa tehtävään työhön. Kohderyhmänä ovat syrjäytymisvaarassa olevat tai jo palveluiden piiristä syrjäytyneet vanhuksat.

Kartoituksen tavoitteena on selvittää lähipalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, asumisolosuhteita, fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä, avun tarvetta ja avun antajia, yksinäisyyden tunnetta, alkoholin käyttöä, harrastuksia sekä jatkokäynnin, vapaaehtoistoimijan tai avustajan tarvetta.

Kartoitustyön voi käynnistää yhteistyössä seurakunnan diakoniatyön, kunnan sosiaali- ja terveystoimen ja muiden järjestöjen kanssa. Näin turvataan palveluiden saatavuus, edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämäntilannetta sekä tuetaan kotona selviytymistä.

Mallin tavoitteena on vahvistaa etsivää ja yhteisöllistä työtä vanhusten tavoittamiseksi. Iäkkäitä kuntalaisia ohjataan, neuvotaan ja avustetaan erityispalvelujen saannissa ja järjestetään vapaaehtoistoimijoita tueksi ja avuksi.

"Kaikkein parasta koko jutussa on tämä talo. Oma pirtti, jossa on marjapensaat ja ulkosauna pihalla, niin ei sen parempaa voi kuvitellakaan. Ja terveyttäkin on saanut takaisin niin paljon, että voi kolata lumet, lämmittää tuvan ja pitää paikat siistinä."

KOHDERYHMÄ: YKSIN ELÄVÄT VANHUKSET

Avuntarpeen kartoitus ja auttajatahon valinta

Vaikutus vanhuksen hyvinvointiin ja elämäntilanteeseen

ETSIVÄ VANHUSTYÖ: Ilmoitus vierailusta esimerkiksi postitse ja tilanteen kartoitus kyselylomakkeen avulla

2.2 Etsivän työn toteuttaminen

2.2.1 Kuka kartoituksen tekee?

Heikossa asemassa olevien vanhusten tilanteen kartoittamisesta voi vastata esimerkiksi seurakunnan diakoniatyö yhteistyössä järjestön työntekijän tai vaitiolovelvollisuuteen sitoutuneiden vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Tällöin diakoniatyöntekijä käynnistää kartoituksen omien kansiensa kautta ja käyttää apunaan muun muassa seurakuntalaisia ja kerhojen ohjaajia, joilla on tietoa yksin asuvista vanhuksista. Kohderyhmään voidaan valita myös diakoniatyötoimen asiakkaita, jotka ovat riskiryhmässä.

2.2.2 Tiedotus ja haastattelu

Kartoituksesta tiedotetaan ennakoon. Tiedote (liite 2a) lähetetään postitse tai jaetaan postilaatikoihin. Tiedotteessa kerrotaan kartoituksen tarkoitus ja ilmoitetaan haastattelun ajankohta. Haastattelusta on mahdollista kieltäytyä.

Kartoituksen tarkoituksena on selvittää asiakaslähtöisesti haastateltavien ajatuksia, toiveita ja lähipalveluiden saatavuutta. Haastatteluissa käytetään apuna kyselylomaketta (liite 2b). Haastatteluista saadun aineiston pohjalta tarkastellaan mahdollisten jatkotoimien tarvetta. Haastateltavalle annetaan mahdollisuus anonyymiin vastaamiseen. Mikäli haastateltava kuitenkin haluaa vapaaehtoistoimijan tai muun tahon tukea ja/ tai apua, pyydetään häneltä yhteystiedot.

2.2.3 Haastattelujen jälkeiset jatkotoimet

Kotona tapahtuvan ohjauksen ja neuvonnan avulla henkilö ohjataan tarvittaessa erityispalveluiden piiriin tai häntä avustetaan esimerkiksi apuvälinehankinnoissa. Niille haastateltaville, jotka toivovat vapaaehtoistoimijan apua, pyritään se järjestämään. Haastateltavia kannustetaan mahdollisuuksien mukaan naapurivierailuihin. Näillä toimenpiteillä turvataan lähipalveluiden ja avun saanti. Tukemalla ihmisten elämäntilannetta, osallisuutta ja aktiivisuutta autetaan yksin eläviä selviytymään mahdollisimman pitkään kotonaan.

Vapaaehtoistoimijoiden rekrytointi ja valmentaminen toteutetaan etukäteen. On tärkeää, että jokaiselle vapaaehtoistukea toivovalle van-

hukselle voidaan tukea järjestää. Vapaaehtoisten salassapitovelvollisuudesta tehdään kirjallinen sopimus ja asiaan palataan säännöllisesti. Pie- nellä kylällä/asuinalueella vanhuksilla saattaa olla pelkona, että heidän asiansa leviävät kaikkien tietoon, jolloin apua ei haluta ottaa vastaan, vaikka sitä tarvittaisiin. Toimiva verkosto järjestöjen, seurakuntien, vapaaehtoistoimijoiden, kunnan sosiaali- ja terveystoimen, säätiöiden ym. tahojen kesken on yksilön, yhteisön ja koko yhteiskunnan etu.

2.2.4 Tuloksista kertominen

Kartoituksen tuloksista tiedotetaan eri viranomaistahoille ja päättäjille huomioiden kuitenkin haastateltavien toiveet salassapidosta. Tuloksista tiedottamalla jaetaan arvokasta tietoa eri alueiden lähipalveluiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä kansalaisryhmien avuntarpeista ja toiveista. Tarvittaessa palvelut voidaan viedä lähelle ihmistä ja samalla ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä.

Berna Namoğlu / Shutterstock

"Seitkyt tulee mulle kohta mittariin ja muista huolehtimista on koko elämä ollu. Eka tuli lapset, viis. Aina piti miehen mun hameen alle päästä, vaikkei lastenhoidosta välittäny tuon taivaallista. Pitkää päivää teki ja illat tissutteli. Jestas mä inhosin sitä kaljan litkimistä. Vielkään en voi sietää sitä hajuu. Erohan siinä tuli ja jäin lasten kanssa yksin. Yksin ne hoisin siihen asti, ku nuorinki tuli täysikäseks ja lensi pesästä."

Olli Aalto / KuvaToimisto Vastavalo.fi

3

Päiväkeskuksen käynnistäminen

JUHA-MATTI INNANEN 2011
JA EIJA PITKÄNEN 2013

Lähipalvelumallit

3.1 Päiväkeskusten arkea

Pekka istahtaa pöydän ääreen, ottaa kupin kahvia ja päivän lehden. Hetken päästä Liisa pyörähtää sisään ja kyselee kuulumisia. Sämpylät paistuvat uunissa ja lounasaikaan mennessä huone täyttyy puheen sorinasta. Ville lähtee Pekan kanssa lääkäriin ja Liisa valmistelee ilta-päivän lauluhetkeä. Pyykit pyörivät koneessa ja Simo on nukahtanut keinutuoliin.

Päiväkeskukseen ovat kaikki tervetulleita. Se on päihteetön matalan kynnyksen paikka, jossa kokee tulevansa hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on. Päiväkeskus on keskeisellä paikalla ja sinne on helppo tulla. Toimintaan ei tarvitse sitoutua eikä osallistumisesta peritä maksua. Päiväkeskuksella on tilat, säännölliset aukioloajat ja jokin vastuutaho, esimerkiksi järjestö. Käytännön toiminnasta vastaavat vakituiset työntekijät, työllistetyt ja/tai vapaaehtoistoimijat.

Sosiaali- ja terveydenhuollon lähipalveluita voidaan turvata päiväkeskustoiminnan avulla. Päiväkeskus on yhteinen kokoontumispaikka, jossa saa tarvittaessa tukea ja ohjausta henkilökohtaisten asioiden hoidossa. Siellä voi tavata sosiaalityöntekijän, diakonin tai sairaanhoitajan. Työntekijät tekevät myös etsivää työtä ja kotikäyntejä. Yhteistyöverkostossa ovat mukana edustajat eri järjestöistä, kunnasta, seurakunnasta, työ- ja elinkeinotoimistosta (TE-toimisto) ja lisäksi yksittäisiä kansalaisia ja yrittäjiä.

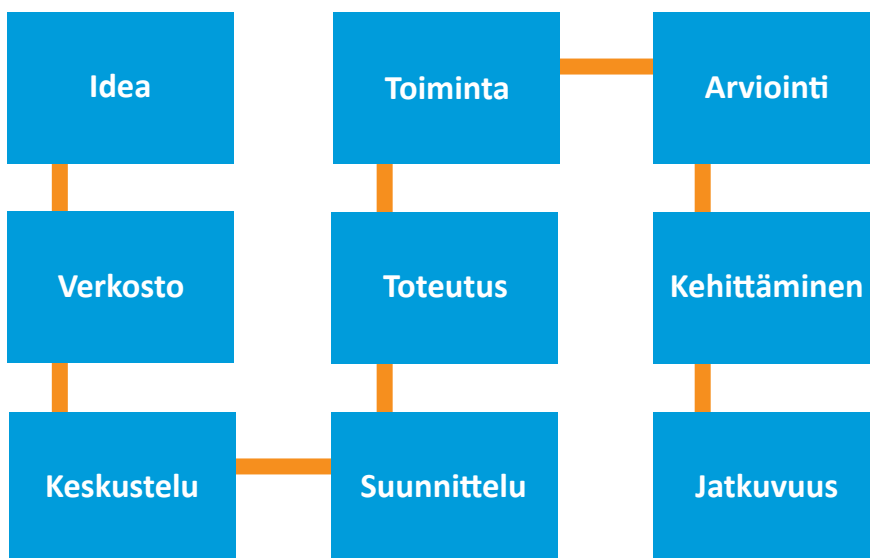
Toiminnan tarkoituksena on heikossa asemassa olevien ihmisten lähipalveluiden turvaaminen ja osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. Päiväkeskus on monelle ainoa tukipaikka, josta saa tarvitsemansa avun, ohjauksen ja neuvonnan.

3.2 Päiväkeskuksen perustaminen

3.2.1 Tarpeiden kartoittaminen

Järjestössä todetaan tarve perustaa päiväkeskus heikossa asemassa oleville ihmisille, esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville. Aiheesta keskustellaan kunnan sosiaali- ja terveystoimen, seurakunnan

Päiväkeskuksen käynnistäminen

diakoniatyön, muiden järjestöjen, työ- ja elinkeinotoimen, asuntotoimen, poliisin ja muiden tahojen kanssa. Tilanne ja tarve kartoitetaan mahdollisimman hyvin.

3.2.2 Verkostotapaaminen

Järjestön edustaja kutsuu koolle yhteistyöryhmän. Mukaan aktivoidaan edellä mainittujen tahojen lisäksi alueella toimivat hyvinvointiprojektit, paikallisia yrittäjiä, luottamushenkilöitä ja yksittäisiä kansalaisia. Tapauksen tarkoituksena on jatkaa kartoitustyötä ja käynnistää keskustelua päiväkeskuksen perustamisesta.

3.2.3 Keskustelu

Yhteinen keskusteltu eri toimijoiden näkemyksistä ja tavoitteista on tärkeää. Jos päädytään päiväkeskuksen perustamiseen, valitaan kehittämisyöryhmä ja sovitaan hankkeen etenemisaikataulu. Kehittämisyöryhmään pyritään saamaan ihmisiä, jotka kokevat heikossa asemassa olevien kuntalaisten auttamisen tärkeäksi asiaksi ja heillä on vahva halu ja innostus kehittämisyöhön. Säännölliset kokoontumiset, esimerkiksi kerran kuukaudessa, takaavat tiiviin yhteistyön ja toiminnan edistymisen ja seurannan.

Päiväkeskuksen suunnittelu- ja toteuttamistyöhön kannattaa kutsua mukaan heti alkuvaiheessa myös kohderyhmän edustajia. Järjestön edustaja voi toimia koollekutsujana.

3.2.4 Suunnitelmien tekeminen ja tilojen etsiminen

Kehittämisyöryhmä selvittää, mitä on otettava huomioon päiväkeskusta perustettaessa ja tekee alustavan suunnitelman toteuttamisaikataulusta sekä sopii jatkotoimenpiteistä. Sopivan tilan löytyminen on tärkeää; on otettava huomioon sijainti (keskeinen paikka) yhteistyön mahdollisuudet (kunta, seurakunta, järjestöt ja yrittäjät), kustannukset ja tilojen käytännöllisyys (muun muassa esteettömyysnäkökulmat). Kunnalla, seurakunnalla tai jollain yksittäisellä yrittäjällä voi olla tyhjiään vapaa tila, joka halutaan antaa päiväkeskuskäyttöön. Tilakysymyksessä huomioidaan lakien, asetusten ja määräysten toiminnalle asettamat vaatimukset, kuten paloturvallisuus.

3.2.5 Taustayhteisön etsiminen

Päiväkeskus tarvitsee taustayhteisön, joka vastaa sen toiminnasta. Vastuu sopii hyvin paikallisjärjestölle, kunnan sosiaali- ja terveystoimelle tai seurakunnan diakoniatyölle. Kunta voi myös toimia palvelun ostajana ja siten turvata toiminnan.

Rakennustyöt (tarvittava remontti, tilojen kunnostus ja sisustus) kannattaa toteuttaa yhdessä asiakkaiden/päiväkeskuskävijöiden kanssa. Kustannuksista on sovittava ennakkoon eri tahojen kesken ja käytännön työn voi toteuttaa pääosin ohjatusti talkootyönä. Päiväkeskuksesta tulee yhteinen tila, kun se toteutetaan alusta lähtien yhdessä.

3.2.6 Toiminnan aloittaminen

Toiminnan voi tarvittaessa aloittaa pienimuotoisesti minipäiväkeskukseksi (avoinna esimerkiksi kahtena päivänä viikossa) ja jakaa toimintavastuuta eri tahojen kesken. Kunta, seurakunta ja alueen yrittäjät vastaavat tai jakavat keskenään toiminnasta aiheutuvat käyttökulut. Jotkin muutkin tahot voivat olla halukkaita tukemaan toimintaa esimerkiksi tilaamalla päiväkeskukseen paikallislehden tai osallistumalla erilaisten tapahtumien kustannuksiin.

Henkilöresursseista sovitaan toimijoiden kesken. Järjestö voi olla päävastuussa toiminnasta, jolloin vakituinen työntekijä on järjestöstä. Lisäksi päiväkeskuksessa päivystävät vuorollaan sosiaalityöntekijä, sairaanhoitaja ja diakoni. Päiväkeskuksen käytännön toiminnasta voi vastata myös työllistetty tai vapaaehtoistoimijat vuorollaan.

Tiedottaminen kannattaa suunnitella alueen tarpeet huomioiden; pienellä paikkakunnalla tieto kulkee suusanallisesti ihmiseltä toiselle ja suuremmalla paikkakunnalla on hyödynnettävä kaikki mahdolliset kanavat (sosiaali- ja terveystoimi, diakoniatyö, järjestötyö, työvoimatoimisto, ilmoitustaulut, paikallislehti ja -radio jne.).

Alkuvaiheessa panostetaan päiväkeskuksen viihtyisyyteen ja pyritään luomaan kodinomainen paikka, jonne kaikki ovat tervetulleita. Toiminnan suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen tehdään yhteistyössä päiväkeskuksessa kävijöiden ja eri toimijoiden kesken, suunnittelussa pyritään asiakaslähtöisyyteen. Päiväkeskuksen pelisäännöt/käytännön ohjeet luodaan yhdessä ja niitä päivitetään tarvittaessa.

Päiväkeskuksessa yhteiset ruoka- ja kahvihetket ovat tärkeitä kohtaamisen paikkoja. Mikäli päiväkeskustoimintaan ei saada rahoitusta, on vapaaehtoinen ruoka- ja kahvimaksu välttämätön. Seurakunnilta ja yrittäjiltä voi hakea avustusta ruokatarvikkeisiin. Monet yrittäjät osallistuvat mielellään heikompien auttamiseen ja ottavat näin osaa yhteiskuntavastuuseen. EU-ruokajakelun saamien samaan kiinteistöön päiväkeskuksen kanssa on hyvä mahdollisuus tavoittaa heikossa asemassa olevat kansalaiset. Tämä madaltaa myös kynnystä tulla mukaan toimintaan.

3.2.7 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta on merkittävä voimavara päiväkeskustoiminnassa. Vapaaehtoiset ja yksittäiset kansalaiset, esimerkiksi eläkeläiset, ovat usein kiinnostuneita ryhmänohjauksesta ja erilaisten tapahtumien järjestämisestä. Useilla vapaaehtoisilla on takanaan tietotaitoa ja halua auttaa kanssakulkijoita sekä osallistua päiväkeskustoimintaan.

3.2.8 Asiakkaiden ohjauksen ja neuvonnan järjestäminen

Eri tahojen, kuten sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön, työtoiminnan ohjaajan sekä etsivän nuorisotyön kanssa on hyvä sopia päiväkeskuksessa tapahtuvista säännöllisistä ohjaus- ja neuvonta-ajoina. Päiväkeskuksessa kävijät saavat tarvittaessa ohjausta palvelujen saannissa, lomakkeiden täytössä ja työelämään liittyvissä kysymyksissä.

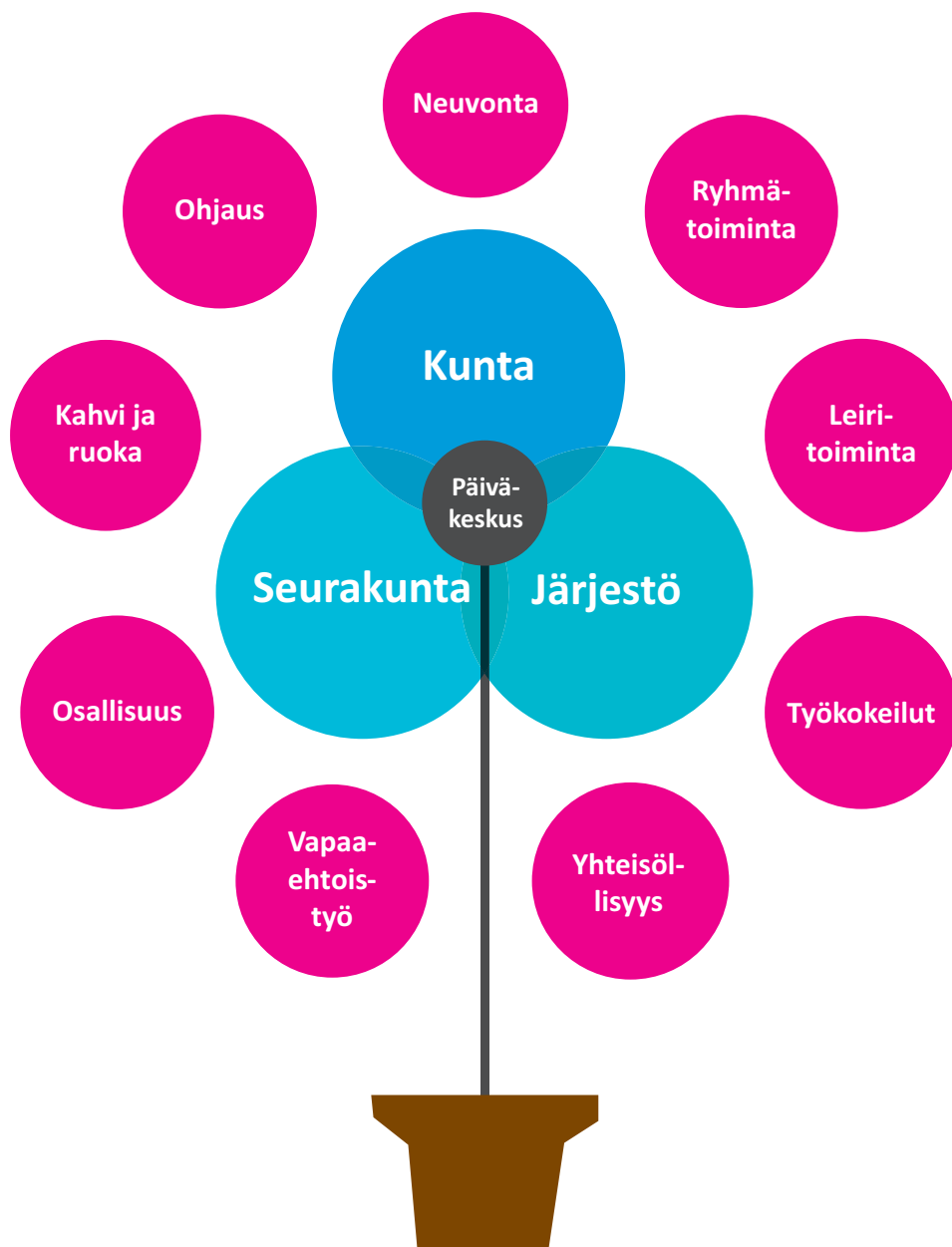
Päiväkeskuksen yhteyteen on luonnollista suunnitella myös erilaisia kuntouttavia ryhmätoimintoja ja tiedotustilaisuuksia. Ryhmätoimintaa suunnitellaan yhteistyössä eri tahojen kanssa ja vastuuta jaetaan eri ryhmien toteuttamisesta. Esimerkiksi naistenryhmän voivat toteuttaa kunnan psykiatrinen sairaanhoitaja, A-klinikan päihdeterapeutti ja järjestön päihdetyöntekijä, jolloin suunnittelutyö tehdään yhdessä ja vastuukerrat jaetaan ryhmänohjaajien kesken. Työparina voi olla kokemusasiantuntija tai aihealueesta kiinnostunut vapaaehtoistoimija. Esimerkkejä ryhmätoiminnasta ovat naistenryhmä, äijäryhmä, hengellinen ryhmä, kirjallisuusryhmä, käsityöryhmä, kokkikerho ja laulukuoero.

Tiedotustilaisuuksia voi järjestää muun muassa terveydenhoidosta, talousasioista, päihteidenkäytöstä ja riippuvuuksista sekä työllistymismahdollisuuksista. Tilaisuuksiin kutsutaan mukaan aihealueen asiantuntija, esimerkiksi päihdelääkäri, jalkojenhoitaja tai työvoimaneuvoja.

3.2.9 Retki- ja leiritoiminta

Päiväkeskuskävijöiden retket ja leirit vahvistavat yhteisöllisyyttä ja tarjoavat elämyksiä, joihin ei muuten olisi mahdollisuuksia. Toiminta suunnitellaan yhteistyössä päiväkeskuskävijöiden ja eri toimijoiden kesken. Retket ovat muutaman tunnin tai päivän mittaisia ja kohteet voivat olla arkeen liittyviä asiointiretkiä, harrastusretkiä tai kulttuuri- ja urheilutapahtumia, maaseudulla tai kaupungissa. Leirit ovat 2–5 päivän

Yhteistyöllä hyvinvointia

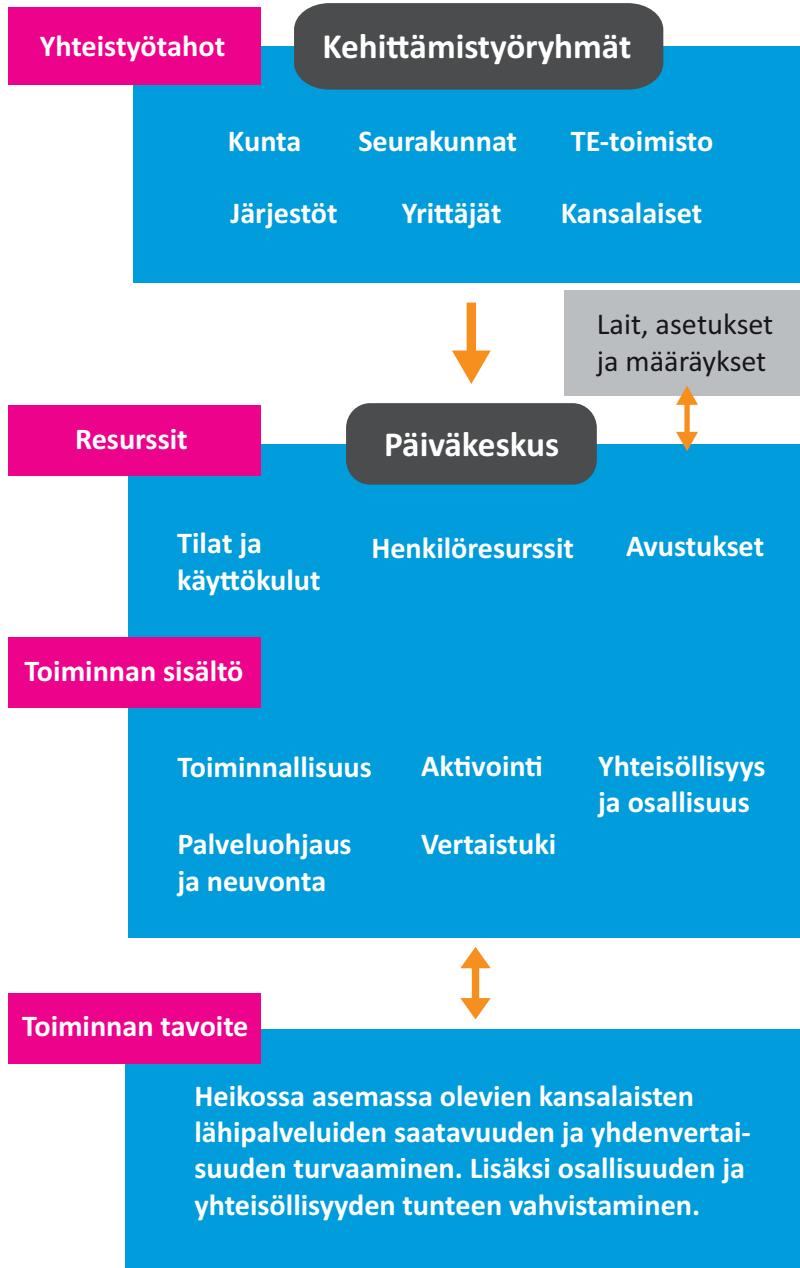
mittaisia. Leiritoiminta kannattaa toteuttaa yhteistyössä seurakunnan diakoniatoinen kanssa. Diakoniatyöllä on ammattitaitoa ja osaamista leiritoiminnasta ja seurakunnilla on usein hyvät leirikeskukset.

3.2.10 Koulutustoiminta ja alueyhteistyö

Päiväkeskus voi myös antaa koulutusta sekä päiväkeskuskävijöille että heidän läheisilleen, vapaaehtoistoimijoille ja ammattiauttajille. Koulutuksissa tulisi huomioida kohderyhmän tarpeet ja antaa tilaa keskustelulle. Päihde- ja riippuvuustietoutta lisääviä koulutustilaisuuksia pitäisi järjestää säännöllisesti vuosittain (vrt. ensiapukurssit). Esimerkkejä koulutuksista ovat vapaaehtoistoimintaa, vertaistukea sekä päihteitä ja riippuvuuksia käsittelevät koulutukset

Päiväkeskustoimijoiden alueyhteistyö toimii kehittämisen tukena ja mahdollistaa kokemustiedon siirtymisen eri toimijoiden ja päiväkeskusten kesken. Alueyhteistyön voi käynnistää mikä tahansa päivätoimintaa toteuttava taho ja kutsua alueen eri toimijat koolle. Alueellista yhteistyötä kannattaa tehdä muun muassa koulutusten toteuttamisessa.

Päiväkeskuksen perustaminen

4

Lähipalvelu päihde- ja mielenterveystyössä

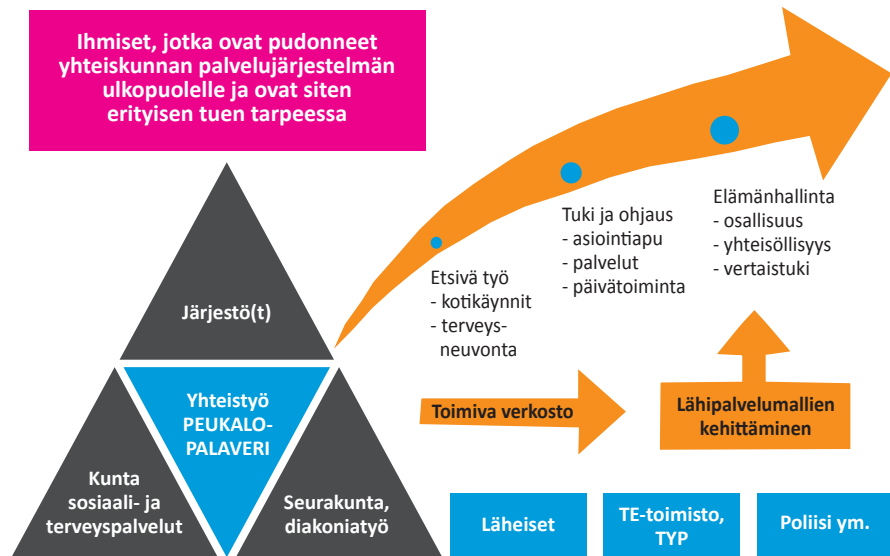
HELI LIHAVAINEN JA LIISA LEHTO 2011

Lähipalvelumallit

4.1 Lähipalvelumallin tavoitteet

Lähipalveluilla tuetaan ihmisiä, jotka ovat jääneet tai jäämässä palveluiden ulkopuolelle tai saavuttamattomiin. Toiminta-alueella rakennetaan yhteistyötä kunnan, seurakunnan, järjestöjen ja Työ- ja elinkeinotoimistojen (TE-toimistojen) kesken ja kehitetään toimivia työskentelytapoja ihmisten auttamiseksi.

Lähipalvelu päihde- ja mielenterveystyössä

Lähipalvelun tavoitteet

- luoda toimiva yhteistyöverkosto lähipalveluiden toteuttamiseksi
- kehittää lähipalvelun muotoja (kotiin vietävät palvelut, kuljetuspalvelut, sähköinen asiointi, päivätoiminta)
- tavoittaa palvelujärjestelmän ulkopuolelle jääneet kuntalaiset
- ohjata asiakkaat tarpeen mukaisten palveluiden piiriin
- yhteisöllisyyden ja vertaistuen vahvistaminen.

Lähipalvelumallin avainsanoja ovat moniammatillinen yhteistyö, etsivä työ, palveluohjaus ja neuvonta, asiointituki ja päivätoiminta.

Toiminnan pääasiallisena kohderyhmänä ovat päihde- ja mielen-terveysongelmaiset ja heidän läheisensä sekä eläkeläiset, työttömät, yksinäiset ja muut syrjäytymisvaarassa olevat, jotka tarvitsevat tehostettua tukea elämässään.

Lähipalvelumallissa luodaan toimiva yhteistyöverkosto, joka koordinoi toimintaa. Asiakkaat ohjautuvat toimintaan etsivän työn, sosiaali- tai terveystoimen, seurakunnan diakoniatyön, järjestöjen, TE-toimistojen tai toisten asiakkaiden kautta.

4.2 Palvelun tilaaminen

Palvelun tilaajana on kunnan sosiaali- ja terveystoimi, joka samalla sitoutuu yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Jokainen yhteistyötaho tuo oman panoksensa toimintaan (työntekijän työaika ja osaaminen, toimitilat, vapaaehtoistyö, ruoka-apu).

Lähipalvelun sisältö

- etsivää työtä ja kotikäyntejä
- palveluohjausta ja -neuvontaa
- terveysneuvontaa ja terveydentilan seuranta
- tuettuja asiointikäyntejä
- päivätoimintaa.

Lähipalvelussa edetään asiakkaan tarpeiden ja valmiuksien mukaan. Asiakas pyritään ohjaamaan yhteisölliseen toimintaan (päivä- ja toimintakeskukset) ja tarvittavien palveluiden piiriin, mutta annetaan riittävästi aikaa ja tukea yksilölliseen kuntoutumiseen/oman elämänhallinnan palautumiseen. Palvelussa korostuvat pitkäkestoiset asiakassuhteet, koska lähtötilanteet ovat usein vaikeita ja erityistä tukea vaativia.

Tarvittaessa järjestetään ruoka-, siivous-, pyykinpesu- ja muuttoapua.

4.3 Palvelun erityispiirteet

Lähipalvelussa asiakas kohdataan omassa elinympäristössään. Yhteyttä otetaan puhelimitse tai läheisten kautta ja sovitaan ensimmäisestä tapaamisesta. Tutustumisen ja luottamuksellisen suhteen muodostuttua kartoitetaan avun ja tuen tarve. Ohjataan asiakasta käytännön asioiden hoitamisessa ja tuetaan tarvittavien palveluiden piiriin sekä yhteisölliseen toimintaan. Lähipalvelun työntekijä toimii linkkinä asiakkaan ja eri toimijoiden/auttamistahojen välillä.

Lähipalvelun erityispiirteitä ovat helppo saavutettavuus ja joustavuus: työntekijän tavoittaa puhelimitse arkisin klo 8–16 ja tapaamisista voi sopia tarpeen mukaan. Lähipalvelua toteutetaan yhteistyönä eri tahojen kesken ja työntekijän työparina kotikäynneillä toimii sosiaaliohjaaja, diakoni tai psykiatrinen sairaanhoitaja tilanteesta ja asiakkaasta riippuen. Lähipalvelumalli perustuu tavoitteelliseen ja moniammatilliseen yhteis-

Mitä asiakas saa?

- yhteyden ihmiseen, jonka kanssa voi keskustella
- apua arkipäivän tilanteissa (asiointikäynnit) ja palvelujen saavutettavuudessa
- yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksia
- vertaistukea.

Mitä yhteistyökumppanit saavat?

- kustannussäästöjä, esim. resurssit, vähentyneet terveystieteiskäynnit ja laitosjaksot, vähentyneet poliisihälytykset
- yhteistyön ansiosta kevennystä työmääräänsä.

työhön kunnan sosiaali- ja terveystoimen, seurakunnan diakoniatyön, järjestöjen ja TE-toimistojen kesken. Lisäksi tehdään yhteistyötä asiakkaan läheisten ja muiden mahdollisten tahojen (esim. poliisi) kanssa.

Lähipalveluasiakkaita voi olla noin 10/työntekijä riippuen tuen tarpeesta ja tapaamiskertojen tiheydestä. Asiakasmäärät vaihtelevat tilanteesta riippuen (etsivän työn vaiheesta itsenäiseen päiväkeskuskävijään).

Palvelun tuottaja (järjestö) resursoi lähipalveluun tarpeen mukaan.

Palvelun toteuttamisessa huomioidaan:

- työpari- ja sijaisuusjärjestelyt (oma järjestö tai yhteistyökumppani)
- kuljetusmahdollisuudet (asiakas- ja tavarakuljetukset)
- erityistuki kriisitilanteissa.

Palvelun laatutakuuna toimii tiivis yhteistyö kunnan sosiaali- ja terveystoimen, seurakunnan diakoniatyön, järjestöjen ja TE-toimiston

kesken. Taustajärjestö tarjoaa työyhteisön tuen ja työnohjauksen. Työntekijällä on sosiaali- tai terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, joka antaa valmiudet palveluiden tarpeen arviointiin, palveluohjaukseen ja toiminnan kehittämiseen.

Lähipalvelua arvioidaan säännöllisissä kokoontumisissa yhteistyötaimien kesken ja asiakaspalautteiden avulla.

Lähipalvelu on asiakkaalle maksutonta. Kunnan sosiaali- ja terveys-toimi palvelun tilaajana kustantaa toiminnan ja jokainen osallistujataho antaa oman panoksensa esimerkiksi työntekijän työaikana tai toimitiloina. Palvelun tuottajana toimii järjestö.

”Jaha, sieltä se Pia taas tulee-kin. Katsos nyt itsekin, kuinka on pirteä olemus! Kohta täällä taas kukkii huumori ja hetkeen me ei muisteta pitkästyä lainkaan!”

Riitta Weijole / Kuvatoimisto Vastavalo.fi

5

Sosiaalinen isännöinti päihde- ja mielenterveystyössä

HELI LIHAVAINEN JA LIISA LEHTO 2011

Lähipalvelumallit

5.1 Sosiaalisen isännöinnin toiminta-ajatus

Sosiaalinen isännöinti tuottaa kotiin vietäviä palveluita päihde- ja mielenterveysasiakkaille yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveystoimen, seurakunnan ja järjestöjen kanssa.

Palvelussa täydennetään päihde- ja mielenterveysongelmaisten asiakkaiden kanssa tehtävää sosiaalityötä tukemalla heidän asumistaan ja arkeaan. Työssä keskeistä on asiakkaan yleisen kunnan, terveydentilan, päihteidenkäytön ja elämäntilanteen seuranta. Toiminta toteutetaan asiakkaan kotona ja työmenetelmänä on vuorovaikutteinen kohtaaminen.

Kohderyhmänä ovat päihde- ja/tai mielenterveysongelmaiset ihmiset, jotka tarvitsevat yksilöllistä ja tiivistä tukea arjessaan ja joille perinteiset sosiaalityön tukimuodot eivät ole riittäviä.

"Maaritilla on nyt dementia, muistaa asioita miten sattuu ja aina saa olla korjaamassa sen puheita. Ihan kuin olisi tahallaan heittäytynyt tuollaiseksi. No mutta, ei sitä ihan nuoria poikia tässä itsekään enää olla. Jaloista sen huomaa kun eivät kannu. Lääkäri diagnosoi lihasrappeumaksi. Harmittaa, kun maton reunaan meinaa kompastua."

Riitta Weijola / Kuvatoimisto Vastavalo.fi. Kuvan henkilö ei liity aiheeseen.

Palvelun tavoite

- päihteiden käytöstä johtuvien haittojen minimointi (turhien häätöjen välttäminen, ambulanssi- ja poliisihälytysten väheneminen)
- asiakkaan elämänhallinnan paraneminen (käytännön asioiden hoitaminen, terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen).

5.2 Asiakasvalinta ja toiminnan muoto

Sosiaalisen isännöinnin tilaajana on kunnan sosiaali- tai terveystoimi.

Palveluun ohjataan ihmisiä, jotka asuvat itsenäisesti tai tuetussa asumispalvelussa ja kykenevät yhteistyöhön. Arvion palvelun soveltuvuudesta tekee kunnan sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja yhteistyössä järjestön sosiaalisen isännöinnin työntekijän kanssa.

Sosiaalinen isännöinti aloitetaan sosiaalitoimen suosituksesta ja yhteisesti sovitulla koeajalla (esimerkiksi 1 kk). Mikäli palvelu soveltuu asiakkaalle, sopimusta jatketaan ja toteutetaan yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti. Asiakkuudet ovat pääsääntöisesti pitkiä ja jatkuvat kunnes asiakas kuntoutuu, siirtyy laitoshoitoon tai kotihoidon asiakkaaksi, kuolee tai jos asiakas on täysin yhteistyökyvytön. Lyhytkestoiset tukipalvelutoimenpiteet ovat myös mahdollisia (yksittäiset asioinnit, lääkärikäynnit ym.).

Shutterstock

"Haluavat kuitenkin vahtia, että me ne tabletit otamme joka päivä. Ja onhan se tietysti sellainen henkinen tuki. En minä halua enää niitä krapula-aamuja."

Palvelun sisältö

- kotikäynnit 1–2 kertaa viikossa
- terveysneuvontaa ja terveydentilan seurainta
- tuetut asiointikäynnit (virastot ym.)

Tarvittaessa:

- puhelin- tai sähköpostiyhteydet
- ruoka-apu
- asioiden hoito (kaupassa käynti)
- lääkkeiden jako

Mahdollisesti myös:

- päivä- tai ryhmätoimintaa
- asiakkaiden yhteisiä retkiä.

Tarvittaessa järjestetään siivous-, pyykki- ja muuttoapua.

Sosiaalisen isännöinnin työntekijän tavoittaa puhelimitse arkipäivisin klo 8–16. Tapaamisia voidaan sopia tarpeen mukaan myös virka-ajan ulkopuolelle. Tapaamisten määrä ja paikka voi vaihdella tilanteen ja tarpeen mukaan. Asiakkaan päihtymystila huomioidaan, mutta se ei ole este yhteistyölle/tapaamisille.

Sosiaalisen isännöinnin asiakkaita voi olla 10–15/työntekijä, riippuen kunkin asiakkaan tuen ja huolenpidon tarpeesta.

Palvelun tuottaja resursoi sosiaaliseen isännöintiin tarpeen mukaan.

Palvelun toteutumisessa huomioidaan:

- työpari- ja sijaisuusjärjestelyt
- kuljetusmahdollisuudet (asiakas- ja tavarakuljetukset, muutot)
- avustustoiminta (huonekalut, vaatteet, ruoka)
- osallistumismahdollisuus järjestön muuhun toimintaan (päiväkeskus- ja työtoiminta, talousneuvonta).

Mitä asiakas saa?

- ihmisen, jonka kanssa puhua ja jakaa asioita
- apua arkipäivän tilanteissa (esim. kaupassa käynnit) ja palvelujen käytössä (esim. työtoimintaan ohjaaminen)
- tukea elämäntilanteen ja terveydentilan seurantaan (tarvittaessa esim. lääkäriaajan tilaaminen ja katkaisuhoidon ohjaaminen)
- apua kriisitilanteiden selvittämiseen
- tuulahduksen elämästä päihdemaailman ulkopuolelta.

Mitä yhteistyökumppani saa?

- kustannussäästöjä (resurssit, vähentyneet laitosjaksot)
- yhteistyön tuoman väljyyden haastaviin asiakastapauksiin
- Palvelusta hyötyvät myös asiakkaiden läheiset ja lähiympäristö (turvallisuus lisääntyy).

Palvelua arvioidaan asiakaskyselyiden ja palvelun tilaajan kanssa käytävien keskustelujen pohjalta (raportointi esim. kaksi tai neljä kertaa vuodessa).

Sosiaalinen isännöinti on asiakkaalle maksutonta. Kunnan sosiaali- tai terveystoimi maksaa kustannukset (talousneuvonta ja muuttoapu hinnoitellaan erikseen).

Palvelun laatutakuu

- palvelusuunnitelmat/-sopimukset, jotka päivitetään sosiaalityöntekijän ja asiakkaan kanssa sovitun rytmin mukaan (esim. kolmen tai kuuden kuukauden välein)
- tiimityöskentely (käytännön asioiden suunnittelu, akuuttien tilanteiden käsittely ja työtapojen kehittäminen)
- työntekijän työnohjaus (yksilö- tai ryhmä-)
- työntekijällä on sosiaali- tai terveystieteen tutkinto (päihdetyöntekijä tai lähihoitaja).

5.3 Yhteistyö ja arviointi

Alueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja asiakkaita tuetaan ja ohjataan sopivien palvelujen piiriin. Alueelliseen työryhmään (peukalopalaveri) kutsutaan saman kohderyhmän kanssa työskenteleviä tahoja (seurakunnan diakoniatyö, järjestöt), jolloin kunkin asiakkaan asioita voidaan käsitellä moniammatillisesti (lupa asiakkaalta). Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös läheisten kanssa.

"Yritin minä sinne neuvontapuhelimeenkin soittaa, mutta ei ne osanneet sanoa siellä mitään, kun kysyin, että mitähän etuuksia tämmöiselle papparaiselle kuuluisi. Kyselivät vaan, että mistä asiasta haluan kysyä."

Riitta Weijola / Kuvatoimisto Vastavalo.fi

6

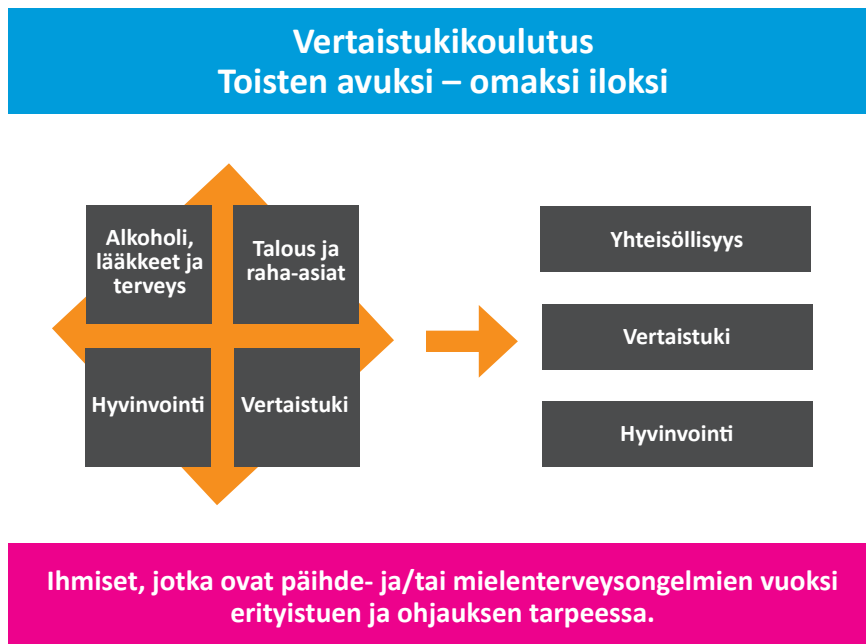
Vertaistukikoulutus päihteitä käyttävälle asiakkaille

HELI LIHAVAINEN 2011

Lähipalvelumallit

6.1 Ihmisiä yhteiskunnan palvelujärjestelmän ulkopuolelta

Koulutusmallin idea syntyi keskusteluissa Lähipalveluhankkeen asiakkaiden kanssa. Hankkeen etsivän työn vaiheessa kohdattiin ihmisiä, jotka olivat jääneet yhteiskunnan palvelujärjestelmän ulkopuolelle ja monet olivat heikossa fyysisessä ja/tai psyykkisessä kunnossa, heillä oli päihde- ja/tai mielenterveysongelmia ja osa heistä oli vailla mitään toimeentuloa. Siitä huolimatta ihmiset pitivät toisistaan huolta ja tarvetta oli saada tietoa mm. terveys- ja talousasioista.

Koulutuksen kohderyhmänä ovat ihmiset, jotka ovat päihde- ja/tai mielenterveysongelmien vuoksi erityisen tuen tarpeessa. Samanaikaisesti kun heitä tuetaan ja ohjataan palveluiden piiriin ja yhteisölliseen toimintaan (päivä- ja toimintakeskukset), heitä aktivoidaan myös koulutukseen.

6.2 Koulutuksen järjestelyt

Vertaistukikoulutukseen ohjaututaan kunnan sosiaali- tai terveystoimen, seurakunnan diakoniatyön tai järjestöjen kautta.

Koulutuksen tavoitteena on jakaa tietoa kohderyhmää kiinnostavista ja heidän elämänhallintaansa tukevista aiheista, lisätä yhteisöllisyyttä ja vertaistukea sekä edistää hyvinvointia.

Koulutuksen sisältö suunnitellaan yhdessä koulutukseen osallistuvien kanssa huomioiden koulutuksen tavoitteet.

Vertaistukikoulutuksen erityispiirteinä ovat koulutukseen osallistuvien aktivoiminen koulutuksen suunnitteluun ja ”matala kynnyks”. Koulutukseen osallistujilta ei edellytetä päihde- ja mielenterveystietämystä, vaan asiallista käyttäytymistä koulutustilaisuuksissa.

Koulutuksen toteuttaa järjestö yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Vastuuhenkilönä on järjestön työntekijä, jolla on sosiaali- tai terveysalan tutkinto ja kokemusta päihde- ja mielenterveystyöstä.

Shutterstock

"Porukalla paiskittiin töitä, syötiin työmaaruokalassa, välillä oli suukopua jonkun kanssa, viikonloppuisin saunottiin ja ryypättiin."

Esimerkki koulutuskokonaisuudesta

- 1. Koulutukseen orientoituminen: odotukset, tavoitteet, pelisäännöt**
 - vastuukouluttaja ja vertaisohjaaja
- 2. Alkoholit, lääkkeet ja sairaudet sekä pitkäaikaisen alkoholinkäytön vaikutukset terveyteen**
 - lääkäri
- 3. Talous ja raha-asiat**
 - talousneuvoja
- 4. Miten motivoin itseäni huolehtimaan hyvinvoinnistani**
 - fysioterapeutti
- 5. Autan ja tulen autetuksi – vertaistukeminen, auttaminen ja omat voimavarat**
 - vastuukouluttaja ja vertaisohjaaja
- 6. Koulutuksen päätöstilaisuus: yhteinen juhla ja todistusten jako**
 - vastuukouluttaja ja vertaisohjaaja.

Vastuukouluttaja ja vertaisohjaaja ovat läsnä kaikissa koulutustilaisuuksissa ja huolehtivat käytännön toimivuudesta. Kokoontumiset aloitetaan yhteisellä kahvilla tai ruokailulla. Ensimmäisellä kerralla keskustellaan odotuksista, toiveista ja tavoitteista ja sovitaan yhteiset pelisäännöt. Seuraavilla kerroilla sovitusta aiheesta kuullaan alustus, jonka jälkeen keskustellaan ja esitetään kysymyksiä. Aiheen työstämiseen voi liittyä myös toiminnallisia harjoituksia. Keskustelua pyritään ohjaamaan kannustavaan ja voimaannuttavaan suuntaan, jotta jokainen osallistuja saa kokemuksen osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Parhaimmillaan koulutuskokonaisuus tuottaa hyvinvointia ja tarjoaa eri vaihtoehtoja itsestä ja läheisistä huolehtimiseen.

Koulutus voi liittyä järjestön päiväkeskustoimintaan ja/tai olla osana alueen lähipalveluyhteistyötä, jolloin kaikkien alustajien osuus sisältyy heidän varsinaiseen työhönsä. Siinä tapauksessa varsinaisia kustannuksia muodostuu ainoastaan ruokailusta/kahvista ja materiaaleista. Järjestö voi myös tuottaa koulutusta omana palvelunaan, jolloin hinnoittelu tehdään asianmukaisesti ja palvelua tarjotaan kunnan sosiaali- ja terveystoimelle yhtenä mahdollisena sosiaalityön tukimuotona.

Linda Lappalainen

Tanja Huuskonen / Kuva-toimisto Vastavallo.fi Kuvan henkilö ei liity aiheeseen.

7

Lähiyhteisön aktivointi yhdessä tekemiseen

RONJA KUOKKANEN 2013

Lähipalvelumallit

7.1 Sosiaalista tukea tarvitaan

Pitkät välimatkat, toimijoiden vähäisyys ja pieni tarvepohja tekevät kuntien ja yhteistoiminta-alueiden reuna-alueista haasteellisia niin julkisen, kolmannen sektorin kuin yritystenkin palvelutuotannolle. Kunta- ja palvelurakenteissa tapahtuvien muutosten myötä on todennäköistä, että julkisten lähipalveluiden saatavuus reuna-alueilla heikentyy ja palvelut keskittyvät kuntakeskuksiin. Erityisesti heikossa asemassa olevat ihmiset, joiden sosiaaliset suhteet ovat kaventuneet tai joiden psyykinen, sosiaalinen, fyysinen tai taloudellinen hyvinvointi sekä toimintakyky ovat heikentyneet, ovat tällöin vaarassa jäädä tarvitsemiensa palveluiden tai sosiaalisen tuen saavuttamattomiin. Palvelujen tai tuen saavuttamiselle aiheutuu reuna-alueilla haasteita heikentyneistä julkisen liikenteen yhteyksistä, palveluita koskevasta tiedonpuutteesta sekä yhteisten koh-

Hannu Holopainen / Kuvatoimisto Vastaveto.fi

taamistilojen ja sosiaalisen kanssakäymisen vähentymisestä tai puuttumisesta.

Maaseutukylissä on usein vielä yhteisöllisyyttä kuten naapuriapua ja aktiivista yhdistystoimintaa. Näistä yhteisöllisyyden muodoista ei useinkaan kanavoidu sosiaalista tukea heikossa asemassa oleville asukkailla. Kaikki arjessaan tukea tarvitsevat eivät ole naapuri- tai sukulaisavun piirissä. Yhdistystoimintakin keskittyy luonteensa mukaisesti oman jäsenistön ympärille tai tietynlaisten asumisympäristöä tai koko yhteisöä koskevien kysymysten käsittelyyn. Vastuu heikoimmassa asemassa olevista kuntalaisista kuuluu viimesijaisesti kunnalle, mutta reuna-alueiden palvelutuotannon haasteiden myötä nämä asukkaat jäävät usein paitsi sekä julkisista palveluista että epävirallisesta lähiyhteisön tuesta.

Yhtenä ratkaisuna reuna-alueilla on aktivoida ja tukea lähiyhteisöä sosiaalisen tuen tuottamisessa. Lähiyhteisöllä tarkoitetaan tässä vapaaehtoisia kansalaisia ja paikallisia järjestöjä. Lähiyhteisön sosiaalisella tuella ja yhdessä tekemisellä tarkoitetaan toimintaa, joka yhdistää ammattilaisten tekemää virkatyötä, järjestötoimintaa ja auttamisen haluun perustuvaa kansalais- ja vapaaehtoistoimintaa. Lähiyhteisön tarjoamaa sosiaalista tukea tuotetaan ihmisten omassa elinympäristössä, jolloin toiminta on helposti saatavilla ja saavutettavissa. Vapaaehtoisten toiminta täydentää ammatillista työtä tarjoamalla apua tarvitseville epävirallista lähitukea tai osallisuutta vahvistavaa toimintaa. Lähiyhteisön tarjoama sosiaalinen tuki ei korvaa ammatillista työtä eikä yhteiskunnan missään vaiheessa tule siirtää omaa vastuutaan heikossa asemassa olevista kuntalaisista lähiyhteisöjen kannettavaksi.

Lähiyhteisön aktivointimallissa kehittämistyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa tai niiden toimesta. Mallissa pyritään lähiyhteisön ja kunnan sekä seurakunnan ammattilaisten välisen yhteistyön kautta kehittämään ja tukemaan lähiyhteisöä sosiaalisen tuen tuottamisessa. Mallissa tehdään kartoittamis- ja vaikuttamistyön kautta näkyväksi lähituentarpeita ja luodaan foorumeja kunnan, seurakunnan, järjestöjen ja paikallisten asukkaiden yhteiselle keskustelulle, yhteistyön suunnittelulle ja koulutuksille. Mallissa tarvitaan kunnallisilta toimijoilta halua tehdä yhteistyötä paikallistason yhteisöjen ja kansalais-toimijoiden kanssa.

"Toista se oli ennen. Kunnallispolitiikassa olin mukana. Saatiin kaksi lasta aikanaan. Ja sitten minulla oli oma firma. Se oli kuin kolmas lapsi meille. Sen ymmärtää vain toinen samanlainen, jolla myös on ollut oma firma. Se toi meille leivän pöytään 35 vuotta.

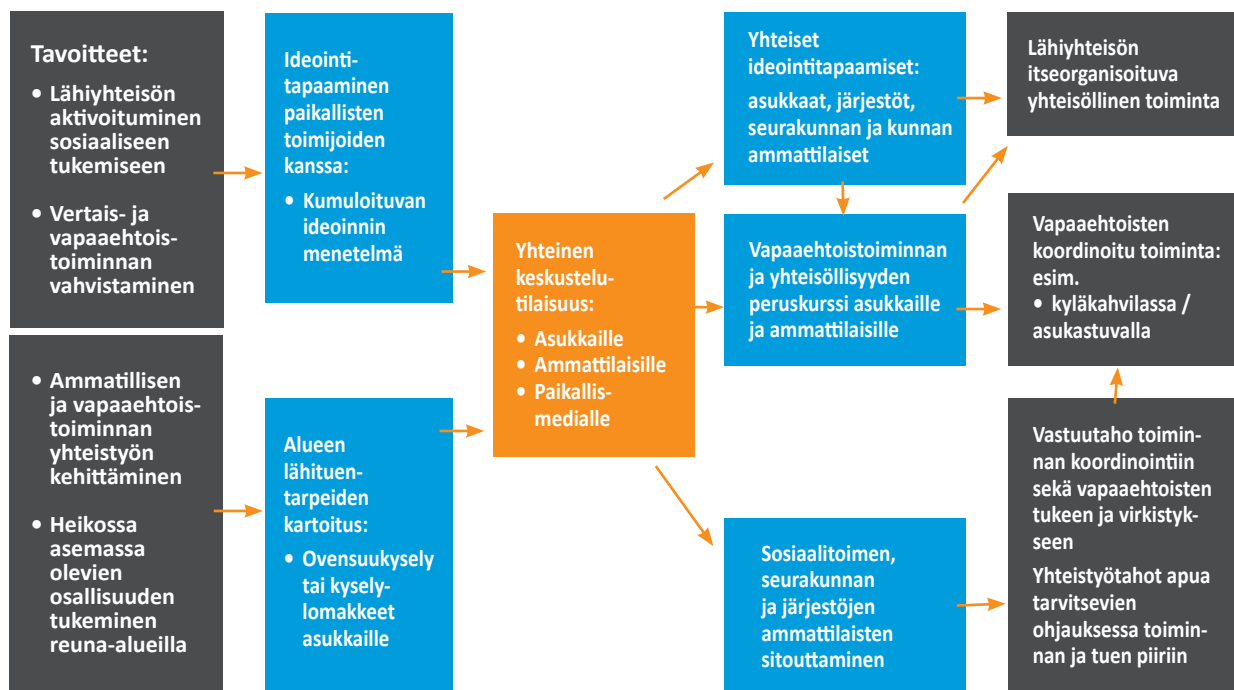
Toi se firma vähän voitakin leivän päälle. Totta puhuen, meillä meni aika mukavasti silloin, kun Maarit työskenteli vakuutusyhtiössä ja minä olin firman johdossa. Eihän omakotitalo järven rannalla mikään hullumpi juttu ole. Ja mökkeilystä me tykättiin. Meillä on edelleen useampi mökki ihan tässä lähistöllä. Niille oli kiva kutsua tuttuja kesäisin saunomaan, grillaamaan ja rentoutumaan.

Kyllä me olimme rentoutumisemme ansainneet. Molemmilla oli vaativa työ ja monenlaisia vastuita. Ajokunnossa olimme kuitenkin joka aamu. Tärkeintähän se on, että hoitaa työnsä hyvin."

Riitta Weijola / Kuvatoimisto Vestavalo.fi

Lähiyhteisön aktivointi ja tukeminen sosiaalisen tuen tuottamisessa

7.2 Lähiyhteisön aktivoinnin toteuttaminen

7.2.1 Kohderyhmä ja -alue

Prosessin omistajuus voi olla alueella toimivalla järjestöllä, seurakunnalla tai esimerkiksi kunnan sosiaalitoimen lähiö- tai lähipalvelualueen työntekijöillä. Sosiaalisen tuen lopullinen kohderyhmä on alueella asuvat heikossa asemassa olevat ihmiset – vanhukset, mielenterveys- ja päihdeongelmaiset, yksinäiset ja työttömät – jotka voivat hyötyä sosiaalisesta tuesta. Aktivoitumisesta hyötyy kuitenkin koko lähiyhteisö, sillä sosiaalinen toiminta luo alueelle sosiaalista pääomaa kuten luottamusta ja sosiaalista kanssakäymistä.

Kohdealueeksi sopivat esimerkiksi maaseutumaiset kylät tai yksittäiset kaupunginosat. Lähtötilanteena voi olla tarve kehittää alueella jo olevaa yhteisöllistä toimintaa aktivoimalla mukaan uusia toimijoita, vahvistamalla paikallisten yhdistysten keskinäistä sekä kunnan ja seurakunnan kanssa tehtävää yhteistyötä ja kohdentamalla toimintaa huomioimaan heikossa asemassa olevien lähituen tarpeita. Mallilla voidaan myös kehittää yhteisöllistä toimintaa alueilla, joissa sitä ei entuudestaan ole. Joskus lähiyhteisöä halutaan aktivoida tilanteessa, jossa yhteisöllinen toiminta on hiipunut ikääntyneiden aktiivien jäätyä pois toiminnasta.

7.2.2 Ideointitapaaminen paikallisten toimijoiden kanssa

Aktivointiprosessi käynnistyy paikallisten toimijoiden, kuten asukas- tai kyläyhdistysten, järjestöjen, seurakunnan ja kunnan sosiaali- ja terveys-toimen ammattilasten kutsumisesta yhteiseen ideointitilaisuuteen. Tässä vaiheessa mukaan ei kutsuta yksittäisiä kansalaisia. Ideointitapaamisen tarkoituksena on tuoda yhteen heikossa asemassa olevien kuntalaisten lähituen kehittämistä kiinnostuneet paikalliset toimijat ja muodostaa heidän asiantuntemuksensa perusteella alustava kuva alueen haasteista ja mahdollisuuksista lähitukeen liittyen. Ideointitapaamisen voi toteuttaa kumuloituvan ideoinnin menetelmällä (ks. liite 3a), jonka avulla määritellään yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa alueen päähaaste ja ideoidaan siihen ratkaisuvaihtoehtoja. Tapaamisessa myös kartoitetaan tahoja, jotka haluavat olla kehittämistyössä mukana. Lisäksi sovitaan seuraavasta askeleesta, joka voi olla yhdessä ideoitujen kehittämisideoi-

den toteuttamista tai alueen asukkaiden lähituen tarpeiden tarkempi kartoittaminen.

7.2.3 Lähituen tarpeiden kartoitus

Kohdealueen asukkaiden lähituen tarpeiden kartoituksen tarkoituksena on tuottaa tietoa lähituen suunnittelun ja kohdentamisen tueksi. Kartoitus voidaan toteuttaa lomakekyselynä tai ovensuukyselynä. Ovensuukyselystä on kehitetty Sininauhaliiton Lähipalveluhankkeessa (2011 – 2013) oma malli, jota voi soveltaa tässä yhteydessä (Kuokkanen 2013). Ovensuukyselyssä haastattelijapari jalkautuu alueen jokaiselle ovelle haastattelemaan asukkaita heidän lähituen tarpeistaan ja sosiaalisen toiminnan toiveistaan. Ovensuukysely mahdollistaa sosiaalisesta toiminnasta syrjään jäävien tavoittamisen ja heidän tarpeidensa selvittämisen muita kartoitustapoja paremmin. Ovensuukyselyn yhteydessä voidaan myös jakaa palvelutahojen yhteystietoja tai sopia ammattilaisen kotikäynnistä ja tuoda konkreettista apua sitä tarvitseville.

Lomakekysely voidaan toteuttaa jakamalla lomakkeita paikallisten toimijoiden tapahtumien tai asiakastyön yhteydessä tai postikyselynä. Kartoittamisen voi suorittaa esimerkiksi seurakunnan diakoniatyö tai paikalliset yhdistykset ja vaitiolovelvollisuuteen sitoutuneet vapaaehtoistoimijat tai opiskelijat. Liitteessä 3b on esimerkkilomake. Kartoitukseen osallistuville tulee antaa mahdollisuus vastata lomakkeeseen tai ovensuukyselyyn anonyymisti. Molempiin voidaan kuitenkin myös liittää mahdollisuus yhteystietojen merkitsemiseen, jos vastaaja toivoo ammatillista apua tai tietoa vapaaehtoistoiminnasta.

7.2.4 Toimijoiden ja asukkaiden yhteinen keskustelutilaisuus

Kartoituksen tuloksista tiedotetaan paikallisille asukkaille ja toimijoille yhteisessä keskustelutilaisuudessa. Tilaisuuden tarkoituksena on tehdä alueen asukkaiden lähituentarpeet näkyviksi ja innostaa asukkaita ja toimijoita lähituen kehittämiseen. Pienelläkään asuinalueella ei välttämättä tunnisteta kaikkia avuntarpeita, sillä leimaantumisen pelko saattaa estää naapuriavun pyytämistä. Vaikuttamistyötä tukee paikallismedian kutsuminen paikalle. Tiedottaminen on tärkeää läpi koko prosessin. Toimivia tiedotuskanavia ovat ”puskaradio”, kyläaktiivit, kyläkauppiaat,

ilmoitustaulut, sähköpostit, paikalliset sosiaali- ja diakoniatyöntekijät, vanhuspalveluiden työntekijät ja paikallislehti.

7.2.5 Vapaaehtoistoiminnan ja yhteisöllisyyden peruskurssi

Vapaaehtoistyöstä kiinnostuneille asukkaille tarjotaan mahdollisuus suorittaa vapaaehtoistoiminnan ja yhteisöllisyyden peruskurssi. Usein aktiivisuus kasautuu samoille henkilöille, joten uusien ihmisten mukaan innostamiseen kannattaa panostaa. Alueella toimivat ammattilaiset voivat myös osallistua kurssille. Kurssi järjestetään mahdollisimman lähellä asukkaita, eli kouluttaja jalkautuu kylälle tai lähiöön. Esimerkki kurssirungosta on liitteessä 3c. Kurssilta saa tietoa vapaaehtoistyön perusteista ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Kurssilla voi vahvistaa osaamistaan toisen ihmisen kohtaamisessa ja tukemisessa. Kurssin suorittaneet saavat todistuksen. Kurssin suorittaminen ei sido toimintaan, mutta sen aikana on mahdollista löytää mielenkiintoisia ja itselle sopivia tapoja toimia vapaaehtoisena omalla kylällä tai asuinalueella. Ammattilaiset voivat syventää kurssin kautta tietoaan vapaaehtoistyön ja ammatillisen työn yhteistyön mahdollisuuksista sekä vapaaehtoistyön rajoista.

7.2.6 Yhteiset ideointitapaamiset asukkaiden kanssa

Lähituen kehittämisen eri vaiheissa voidaan kokoontua asukkaiden ja paikallisten toimijoiden kanssa ideoimaan yhdessä erilaisia lähituen kehittämismahdollisuuksia. Näiden tapaamisten tarkoituksena on innostaa lähituen kehittämisestä kiinnostuneita asukkaita ja vahvistaa kehittämis-työn toteuttamista asukaslähtöisesti. Lähiyhteisön aktivointi perustuu lähiyhteisön kanssa yhdessä etenemiseen, ei valmiiden suunnitelmien toteuttamiseen. Näissä tilaisuuksissa voidaan tarkastella hyviä yhteisöl-

”Se mun ystävä, Mari, toi mut kerran tänne. Tääl mä oon tykänny käydä, ku ihmiset on niin ilosia. Tavallaan niin ku lähellä toisiaan, kysyy kuulumisia ja juttelee. Tää on vähän sellanen henkireikä, pääsee pois kotoo ja niistä omista ympyröistä. On niin ku vastapaino kodin ja Keken synkkyydelle. Tuntuu siltä, ku sais toteuttaa itseään, kun on muiden ihmisten kanssa.”

lisen toiminnan käytäntöjä muilta reuna-alueilta. Näin asukkaat voivat saada ideoita siitä, millaista toimintaa he haluaisivat kehittää omalle asuinalueelleen.

7.2.7 Vapaaehtoisten koordinoitu toiminta sosiaalisen tuen tuottamisessa

Lähiyhteisön aktivoinnista voi seurata sekä itseorganisoituvaa yhteisöllistä toimintaa kuten naapurivierailuja tai talkoopäiviä että organisoitua vapaaehtoistoimintaa kohdeyhteisössä. Lähiyhteisön aktivoinnin mallissa pyritään luomaan kohdealueelle vapaaehtoistojen verkosto, joka tuottaa koordinoitua sosiaalista tukea alueen heikoimmassa asemassa oleville. Vapaaehtoisten koordinoitu toiminta voi olla tukihenkilö- ja ystävötoimintaa tai vapaaehtoiset voivat toimia kyläkahvilassa tai muussa yhteisessä kohtaamispaikassa erilaisissa tehtävissä. Kyläkahvilan toiminnasta on koostettu erillinen malli Sininauhaliiton Lähipalveluhankkeessa (2011–2013) (Kuokkanen 2013).

Koordinoitu toiminta edellyttää nimettyä vastuutahoa, joka huolehtii toiminnan organisoinnista sekä vapaaehtoisten tukemisesta ja virkistyksestä. Vastuutahon on hyvä olla ammatillinen kuten seurakunnan diakoniatoimi tai kunnan sosiaalitoimi. Alueella asuvien heikossa asemassa olevien ohjaamiseen sosiaalisen tuen piiriin tarvitaan yhteistyötahoja. Toimiva tiedonkulku seurakuntien, vapaaehtoistojen, sosiaali- ja terveystoimen, vanhuspalveluiden ja järjestöjen välillä mahdollistaa lähituen saavutettavuuden.

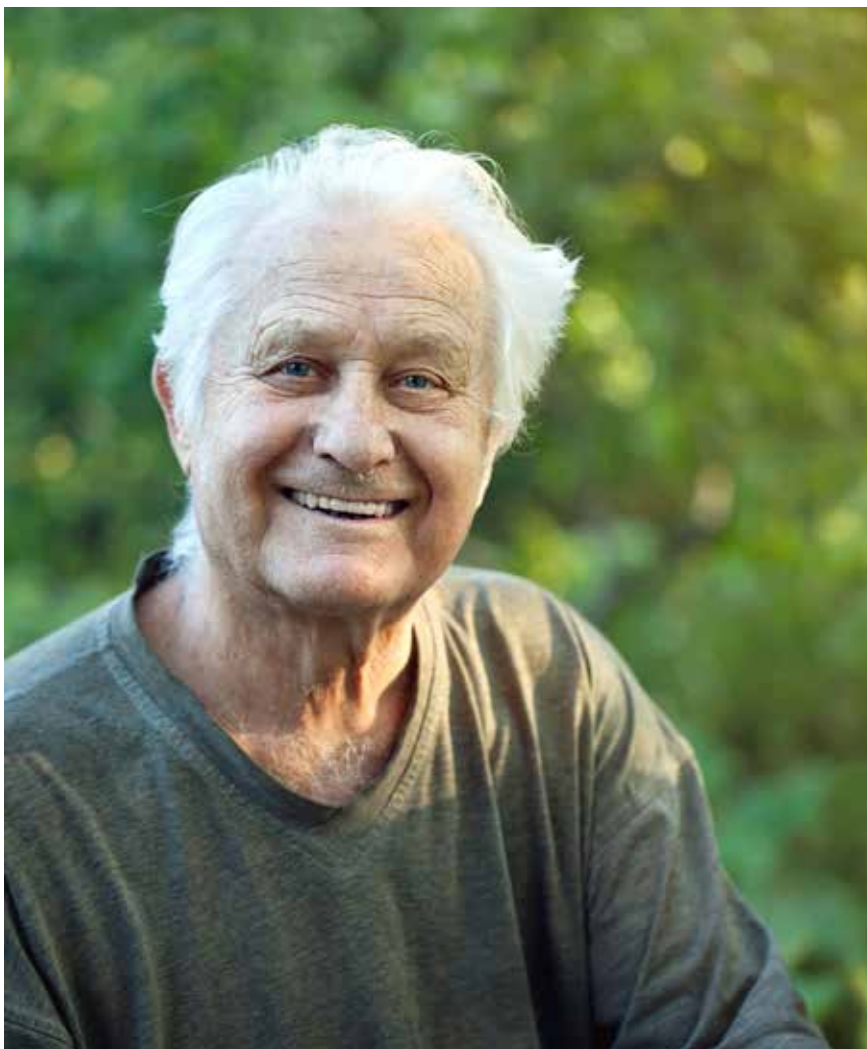
Vapaaehtoistoimintaa ohjaavat yleiset periaatteet otetaan huomioon kaikessa organisoidussa toiminnassa. Salassapitovelvollisuudesta tehdään kirjallinen sopimus ja asiaan palataan säännöllisin väliajoin. Pie-nellä kylällä/asuinalueella asukkaat saattavat pelätä, että heidän asiansa leviävät kaikkien tietoon, jolloin apua ei haluta ottaa vastaan vaikka sitä tarvittaisiin. Vapaaehtoistojen tietojen säilyttäjän tulee laatia rekisteriseloste säilytettävistä tiedoista.

8

Yhteisöllinen kyläkahvila

RONJA KUOKKANEN 2013

Lähipalvelumallit

"Tapasimme Päivin kanssa kaksi kertaa viikossa ja hoidimme milloin mitään asioita. Laskujen maksu alkoi hoitua ja perintätoimiston kanssa saatiin neuvoteltua asiat selviksi. Sain hammasproteesit ja uuden diabetesmittarin, kaihileikkauksessakin kävin. Päivi järjestää myös toimintapäiviä kahdesti kuukaudessa. Sinne tulee tällaisia samanlaisia ukonkõriläitä kuin mitä itsekkin olen. Aluksi en olisi millään lähtenyt, viihdynhän minä yksinkin. Mutta sitten kun sinne sai mentyä ja huomasi, etteivät ne sen kummallisempia ole ne mutkaan, niin nythän minua ei pidä poissa sieltä enää mikään."

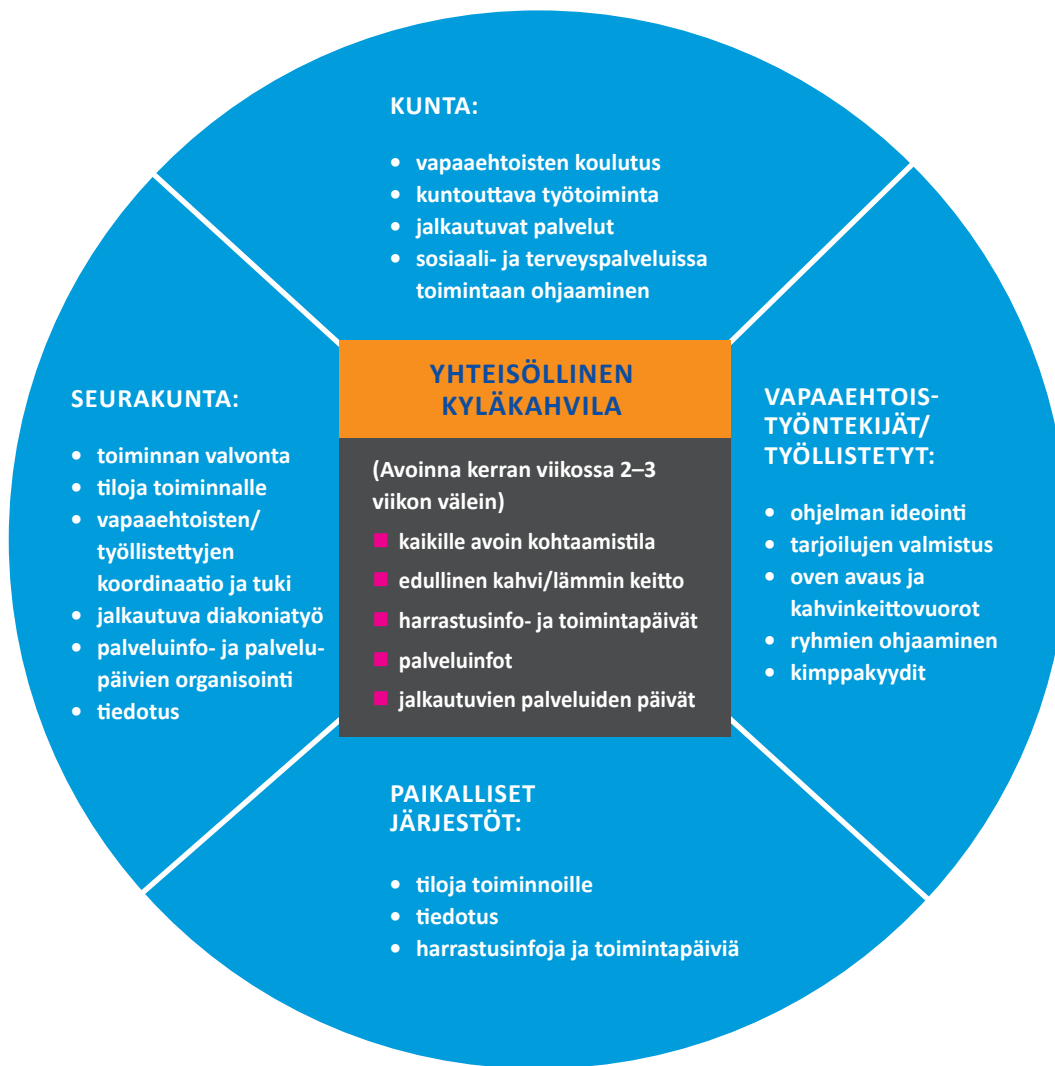
8.1 Yhteisöllisen kyläkahvilan toiminta-ajatus

Kyläkahvila on kaikille avoin kohtaamistila, jonka toimintaa kehitetään tilan käyttäjien toiveiden ja tarpeiden mukaan. Kohtaamistilassa voi tavata kahvikupin ääressä muita, vaihtaa kuulumisia ja nauttia edullisen keittoaterian, osallistua erilaisiin järjestettyihin harrastus- ja ryhmätöimintoihin tai toimia vapaaehtoisena erilaisten toimintojen ohjaajana. Lisäksi kyläkahvilassa voi saada palveluneuvontaa ja asioida ammatillisissa lähipalveluissa.

Palveluiden tehostaminen ja keskittäminen sekä yksittäisten toimijoiden rajalliset resurssit luovat haasteita reuna-alueiden lähipalvelujen turvaamiselle. Kyläkahvilan toiminta sopii harvaan asutuille reuna-alueille, joiden palvelutoiminnan turvaaminen on pienen tarvepohjan myötä haastavaa. Se tarjoaa fyysisen tilan jalkautuvien palveluiden kautta toteutuille lähipalveluille. Kyläkahvilan toiminta perustuu vapaaehtoistyön sekä ammatillisen työn ja usean toimijan voimavarojen yhdistämiseen eikä vaadi yksittäisten toimijoiden resurssien lisäystä.

Kyläkahvilan toiminta palvelee erityisesti haastavassa elämäntilanteessa olevia reuna-alueen asukkaita, jotka ovat psyykkisten, fyysisten, sosiaalisten tai taloudellisten haasteiden takia vaarassa jäädä tarvitsemiensa palveluiden tai sosiaalisen tuen saavuttamattomiin. Matalan kynnyksen yhteisöllisen kyläkahvilan kautta voidaan vahvistaa alueen sosiaalista pääomaa, tukea heikossa asemassa olevien hyvinvointia, osallisuutta ja aktiivisuutta ja turvata tarvittavien lähipalvelujen ja tuen saatavuus myös kuntakeskuksen ulkopuolella.

Yhteisöllinen kyläkahvila

- Yhteisöllisyyden vahvistaminen
- Heikossa asemassa olevien hyvinvoinnin, osallisuuden ja aktiivisuuden tukeminen
- Lähipalvelujen ja tuen saavutettavuuden turvaaminen

8.2 Toimintamallin yhteistyöverkosto

Kyläkahvila toimii pienillä resursseilla yhteistyössä vapaaehtoisten, seurakunnan, paikallisten yhdistysten ja kunnan kanssa.

Vapaaehtoistyöntekijät

Vapaaehtoistyöntekijöiden rooli kyläkahvilan toiminnassa on merkittävä. Vapaaehtoisista muodostuu kyläkahvilan työryhmä. Se kokoontuu ammatillisen vastuutahon kutsumana keväisin ja syksyisin suunnittelemaan kyläkahvilan ohjelmaa ja sopimaan kahvitus- ja vastuuvuoroista. Kyläkahvilan toiminta ei sido jokaisena aukiolokertana ammatillista työpanosta. Ammatilliset ovat paikalla ohjelmaan merkittyjen palveluinfojen tai palvelupäivien kohdalla, muulloin kahvila on auki vapaaehtoisten työpanoksella. Vapaaehtoiset ovat vastuuvuoroillaan kyläkahvilassa keittämässä kahvia ja valmistelemassa tarjottavaa, valvomassa tilaa ja siistimässä sen ennen ovien sulkemista. He voivat myös ohjata keskustelu- tai harrastusryhmiä. Harvaan asutuilla alueilla välimatkat ovat pitkiä, joten vapaaehtoiset voivat myös organisoida yhteiskyytejä. Asukkaiden panos on merkittävä ihmisten toimintaan mukaan tavoittamisessa. He voivat innostaa myös niitä, jotka eivät yleensä uskalla osallistua yhteisölliseen toimintaan, esimerkiksi kysymällä naapuria mukaan. Moni muutoin kotiin jäävä voi lähteä kyläkahvilaan, kun joku rohkaisee ja lähtee hänen kanssaan.

Vapaaehtoiset toimivat kyläkahvilassa oman innostuksensa ja mahdollisuuksiensa mukaan. Toiminnasta ei saa muodostua heitä kuormittavaa. Pienillä kylillä aktiivisuus kasautuu usein samoille henkilöille, joten uusien ihmisten mukaan innostamiseen kannattaa panostaa. Lähiyhteisön aktivoinnista sosiaalisen tuen tuottamiseen on kehitetty Sininauha-liiton Lähipalveluhankkeessa oma malli (Kuokkanen 2013). Vapaaehtoistyöstä ja kyläkahvilassa toimimisesta kiinnostuneille asukkaille tarjotaan mahdollisuus suorittaa vapaaehtoistoiminnan ja yhteisöllisyyden peruskurssi omalla kylällä. Kurssin suorittaminen ei sido toimintaan, mutta sen aikana voi löytää mielenkiintoisia vapaaehtoistyön mahdollisuuksia ja vahvistaa osaamistaan toisen ihmisen kohtaamisessa ja tukemisessa.

Vapaaehtoisten koordinoitu toiminta edellyttää nimettyä vastuutahoa, joka huolehtii toiminnan organisoinnista sekä vapaaehtoisten tukemisesta ja virkistyksestä. Vastuutahon on hyvä olla ammatillinen.

Seurakunta

Seurakunnan diakoniatyö voi toimia kyläkahvilan ammatillisena vastuutahona. Paikallisseurakunnilla on usein pappilarakennuksia reuna-alueilla. Jos pappila on vajaakäytössä, se voi tarjota puitteet seurakunnan toimintaan sisällytettävälle kyläkahvilalle. Diakoniatyöntekijät voivat toimia vapaaehtoisten taustatukena toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä järjestämällä vapaaehtoisille virkistystä. Tällöin vapaaehtoiset antavat yhteystietonsa diakoniatyön vapaaehtoisrekisteriin. Vapaaehtoisista on oltava tehtynä rekisteriseloste, jota on säilytettävä vastuuorganisaatiossa. Sitä ei tarvitse lähettää Tietosuojavirastoon, mutta sen on oltava tarvittaessa näytettävissä tietosuojavaltuutetulle. Diakoniatyöntekijöiden työpanosta ei tarvita kyläkahvilan kaikkina aukiolokertoina, mutta he voivat olla sovittuina kertoina kyläkahvilassa asukkaiden tavattavissa. Diakoniatyön kautta kyläkahvilaan voidaan myös sopia muiden palveluiden jalkautumisesta ja järjestää palvelu- ja infopäiviä. Kyläkahvilan ohjelmasta voidaan tiedottaa seurakunnan tiedotuksen yhteydessä.

Kunta

Jos kunnan/kaupungin perusturvalla on organisoitua vapaaehtoistoimintaa ja palkattu vapaaehtoistoiminnan ohjaaja/koordinaattori, voi kunta järjestää kyläkahvilan vapaaehtoisten kouluttamisen kylällä. Vaihtoehtoisesti koulutuksesta voi huolehtia kolmannen sektorin toimija. Koulutus tulisi järjestää mahdollisimman lähellä, jotta kylällä toimivien vapaaehtoisten ei tarvitse liikkua koulutukseen osallistuakseen kuntakeskukseen. Kyläkahvila mahdollistaa fyysisenä tilana kuntakeskuksessa sijaitsevien palvelujen jalkauttamisen lähemmäs reuna-alueen asukkaita. Kunnan sosiaali- ja terveystalouksista voidaan jalkautua kyläkahvilaan muutamana palvelupäivänä syys- ja kevätkaudella. Palvelupäivien koordinoinnista vastaa kyläkahvilan ammatillinen vastuutaho. Sosiaali- ja vanhuspalveluihin kannattaa tiedottaa kyläkahvilan toiminnasta, jotta niiden piirissä tiedetään neuvoo kylällä asuville asiakkaille kohtaamistilasta.

Vapaaehtoisten sijaan tai rinnalla kyläkahvilassa voi toimia myös kuntouttavan työtoiminnan kautta työllistettyjä henkilöitä esimerkiksi seurakunnan tai järjestön ohjauksessa. Kuntouttavan työtoiminnan järjestämisessä tehdään yhteistyötä työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisten kanssa.

Paikalliset järjestöt

Paikalliset järjestöt kuten kylätoimikunnat, Maamiesseura, VPK, MTK, Metsästysseurat, 4H, urheiluseurat, maa- ja kotitalousnaiset, MLL ja SPR, ovat tärkeitä yhteistyötahoja. Järjestöt voivat toimia kyläkahvilan vastuutahoina yhdessä seurakunnan kanssa tai omillaan, tai ne voivat olla mukana toiminnan toteuttamisessa muulla tavoin. Järjestöt voivat toteuttaa kyläkahvilassa erilaisia toimintapäiviä ja pitää tietoiskuja toiminnastaan ja niihin liittyvistä aihepiireistä. Ne voivat myös tiedottaa kyläkahvilan toiminnasta omien kanaviensa kautta. Lisäksi järjestöt voivat tarjota tilojaan, kuten Maamiesseurantaloa, Metsästysseuran majaa, grillikatosta tai urheilumajaa kyläkahvilan kautta toteutettaviin yhteisöllisiin toimintoihin.

8.3 Yhteisöllisen kyläkahvilan toiminta

Kyläkahvila on auki kysynnän mukaan kerran kahdessa tai kolmessa viikossa muutamia tunteja kerrallaan. Toiminta jakaantuu kevät- ja syyskausiin ja on tauolla kesäisin. Tarjolla on kahvia ja pientä kastettavaa sekä sovittuina kertoina lämmintä keittoa. Tarjottavista huolehtivat vapaaehtoiset. Kahvista ja keitosta pyydetään pieni maksu, jolla kerätään varoja tarjoilujen valmistamiseen. Toiminnan sisältö suunnitellaan kevät- ja syysohjelmassa, mutta sisältö voi muotoutua myös kävijöiden toiveiden myötä. Toiminta voi pitää sisällään erilaisia palvelu- ja info-päiviä, luentoja eri aiheista sekä järjestettyä harrastustoimintaa. Järjestettyä ohjelmaa ei tarvita kyläkahvilan jokaisena aukiolokertana, sillä kohtaamistilassa on hyvä jättää aikaa myös vapaalle seurustelulle. Lisäksi kävijät voivat itse organisoida kahvilaan toimintaa kuten vapaamuotoisia keskustelupiirejä, seurapelien pelaamista tai käsityöpiirejä. Kävijät voivat myös kiinnostuksensa mukaan kutsua sovitusti jonkun yksityishenki-

lön puhumaan mielenkiintoisesta kokemuksestaan tai harrastuksestaan. Toiminnan sisältöehdotusten esittämisestä vastuuvetäjille on hyvä laatia ohjeistus. Jotta kyläkahvila palvelisi eri-ikäisiä asukkaita, voidaan välillä järjestää nuoria ja perheitä kiinnostavaa ohjelmaa. Tarkoituksena on, että kyläkahvila toimii paitsi lähipalveluiden jalansijana myös kyläläisten omana kohtaamistilana, jonka toimintaa he voivat itse kehittää ja ideoida eteenpäin.

"Oli pyytännyt diakonissaa käymään, ja se tulikin, ja toi sentään kahvipullat mukana. Kertoi, että se on ihan oikein pyytää apua ja että sitä kyllä tarvittaessa saa, vaikka ei hänellä ole enää mahdollisuutta niin usein käydä kuin aikaisemmin olisi ollut. Kielsin puhumasta mitään kuntaan. Minä asun miten asun, ei tarvitse kenenkään tulla päsmäröimään. Aina olen yksin pärjännyt ja vielä aion pärjätä. Tänne ei kukaan tule luvatta."

Riitta Weijola / Kuvatoimisto Vastavalo.fi

Liitteet

Lähipalvelumallit

Liite 1/Ovensuukysely: Kyselylomake

Päiväys: _____

Taustatiedot (Täytä molempien osalta, jos talouden molemmat aikuiset ovat vastaamassa.)

Vastaajan sukupuoli: Nainen Mies Ikä: _____

Työmarkkina-asema: Työssä Työtön Eläkkeellä

Vastaajan sukupuoli: Nainen Mies Ikä: _____

Työmarkkina-asema: Työssä Työtön Eläkkeellä

1. Kaipaatteko joitakin hyvinvointia tukevia lähipalveluja asuinalueellenne?

2. Mikäli koette, että joitakin seuraavista palveluista on vaikea tavoittaa vaikka tarvitsisitte niitä, niin mitkä (ympyröi vastaukset)

a. kotihoito

b. sosiaalipalvelut

c. terveyspalvelut

d. mielenterveyspalvelut

e. seurakunnan palvelut

f. hyvinvointia tukevat harrastustoiminnat

g. Muu, mikä _____

3. Tiedättekö mistä voitte saada tarvittaessa apua ja palveluita?

4. Saatteko arkeenne ulkopuolista apua tällä hetkellä? Missä toiminnoissa/asioissa saatte apua ja keneltä?

5. Kaipaisitteko te/tai perheenjäsenenne tukea tai apua johonkin asiaan nykyistä enemmän?

6. Mikäli toivotte, että diakoniatyöntekijä/sosiaalityöntekijä ottaa teihin yhteyttä, antakaa tähän yhteystietonne

Nimi: _____

Osoite: _____ Puhelinnumero

Liite 2a/Etsivä vanhustyö: Tiedote

”Järjestö X” ja ”XX:n evankelisluterilainen seurakunta” toteuttavat haastattelun ”XX:n” yksin asuville asukkailla. Haastattelujen tavoitteena on saada tietoa vanhusten ja yksin elävien asukkaiden elämäntilanteesta ja lähipalveluiden saatavuudesta. Saadun aineiston pohjalta kartoitetaan mahdollisten jatkotoimien tarve.

Haastattelun voi toteuttaa nimettömästi, mutta mikäli haluatte jatkossa esimerkiksi vapaaehtoistoimijan tukea, niin yhteystiedot ovat välttämättömät. Niistä tulevat kuitenkin saamaan tiedon vain ”Järjestö X:n työntekijä”, ”XX:n evankelisluterilaisen seurakunnan diakoniatyöntekijä” ja kyseinen vapaaehtoinen.

Haastattelun toteuttaa seurakunnan diakoniatyöntekijä apunaan vapaaehtoistyöntekijä. Haastattelijoilla on vaitiolovelvollisuus.

Tulemme tapaamaan teitä ____/ ____ 2012, noin klo ____

Ystävällisin terveisin

Nimi, tehtävä ja yhteystiedot

Liite 2b/Etsivä vanhustyö: Kyselylomake

Nimi: _____

Katuosoite: _____

Postinumero: _____ Postitoimipaikka: _____

Puh. _____ Sähköposti: _____

1. Ikä _____ vuotta

2. Sukupuoli 1. Nainen 2. Mies

3. Asutteko (rastittakaa oikea vaihtoehto): Kerrostalossa__ Rivitalossa __ Omakotitalossa
____ Muussa, missä? _____

4. Oletteko tyytyväinen asumisoloihinne (rastittakaa oikea vaihtoehto)?
Kyllä ____ En ____

5. Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen en, niin kertokaa miksi ette:

6. Millaiseksi koette fyysisen ja henkisen toimintakykynne?

7. Mikäli saatte ulkopuolista apua, niin missä toiminnoissa?

8. Mikäli tunnette itsenne yksinäiseksi, niin mitä kaipaisitte elämääne?

9. Mikäli käytätte alkoholia onko alkoholin käyttö mielestänne (rastittakaa oikea vaihtoehto):
Kohtuullista ____ Melko runsasta ____ Hyvin runsasta ____

10. Mikäli koette, etteivät jotkin lähipalvelut tavoita teitä, niin kertokaa mitkä (esim. kotihoito,
sosiaalipalvelut, terveyspalvelut/mielenterveyspalvelut, seurakunnan palvelut)?

11. Mikäli haluaisitte vapaaehtoistoimijan apua, niin kertokaa millaista:

12. Mikäli haluaisitte mukaan johonkin harrastetoimintaan, niin kertokaa mihin:

13. Haluatteko, että teihin otetaan vielä yhteyttä (rastittakaa oikea vaihtoehto)?
Kyllä ____ En ____

Liite 3a/Lähiyhteisön aktivointi: Kumuloituvan ideoinnin menetelmä

Tarkoitus: Ryhmille sopiva ideoinnin/ongelmanratkaisun menetelmä.

Varaa aikaa: vähintään 2 tuntia

Vaiheet:

1. Määritellään yhdessä keskustellen haaste, johon halutaan ideoida ratkaisuja. (Esimerkiksi heikossa asemassa olevien lähituen kehittämismahdollisuudet alueella.)
2. Istutaan pyöreän pöydän ympärillä, jos osallistujia on paljon, voidaan jakaantua pienempiin pöytäryhmiin, ja jokaiselle jaetaan tyhjä paperi ja kynä.
3. Kukin osallistuja kirjoittaa paperille yhden idean/ratkaisun yhdessä määritellyn haasteeseen. Paperiin ei tarvitse merkitä nimeä.
4. Paperi siirretään vieressä istuvalle henkilölle, joka täydentää alkuperäistä ideaa haluamallaan tavalla. Paperit kiertävät näin aina seuraavalle henkilölle koko pöytäkunnan ympäri. Tärkeää on sopia yhteisesti, että tässä vaiheessa mitään ideoita ei arvostella. Tarkoituksena on keskittyä haasteiden ja ongelmien sijaan ennakkoluulottomasti ratkaisuihin ja mahdollisuuksiin.
5. Kun paperit palautuvat alkuperäiselle omistajalleen, käydään kaikki ideat ja niihin liittyvät täydennykset ja jatkoideat läpi yhteisesti. Jokaisen idean kohdalla voidaan vielä lyhyesti käydä keskustelua sen herättämistä ajatuksista.
6. Ideoista voidaan käydä äänestys, jonka perusteella valitaan yhteisesti hyväksytyt kehittämistoimenpiteet. Tämän jälkeen laaditaan toimintasuunnitelma ja sovitaan vastuiden jakamisesta. Vaihtoehtoisesti kaikki yhteisesti kehitetyt ideat kirjoitetaan puhtaaksi ja tallennetaan myöhempiä käyttöä varten.

Sovellettu: Ideakierros. Jukka Hassinen & Partus Oy (2008) Partus ideointimenetelmiä – työkalulaatikko ideanikkareille.

Liite 3b/Lähiyhteisön aktivointi: Kyselylomake

Päiväys: _____

Tukea tai mielekästä toimintaa arkeen omalla kylällä!

Teillä on mahdollisuus osallistua selvitykseen, jossa kerätään tietoa lähituen kehittämiseksi asuinalueellanne. Selvitämme kyselyllä, millaisia toiveita ja tarpeita alueen asukkailla olisi lähitukeen tai mielekkääseen toimintaan arjessaan. Kertomalla kokemuksistasi autat avun kehittämisessä.

Ohje: Täyttäkää lomake ja sulkekaa se mukana tulleeseen kirjekuoreen.

TAUSTATIEDOT

1. Ikä _____ 2. Sukupuoli: _____ 3. Siviilisääty: _____
4. Taloudessanne asuvien lasten syntymävuodet: _____
5. Oletteko yksinhuoltaja (ympyröi oikeavaihtoehto): Kyllä Ei
6. Työmarkkina-asemanne (ympyröikää sopiva vaihtoehto):
a. Työssä b. Työtön c. Opiskelija d. Eläkkeellä
e. Sairas-/työkyvyttömyyseläke f. Vanhempainloma/kotihoidontuki g. Muu

TOIVEET JA TARPEET LIITTYEN ARJEN TUKEEN

7. Saattako arkeenne ulkopuolista apua tällä hetkellä? Missä toiminnoissa/asioissa saatte apua ja keneltä?

8. Kaipaisitteko tukea tai apua johonkin asiaan nykyistä enemmän?

9. Mikäli tunnette itsenne yksinäiseksi, niin mitä kaipaisitte elämäänne?

10. Mikäli koette, etteivät jotkin lähipalvelut tavoita teitä, niin ympyröikää mitkä

- a. kotihoito b. sosiaalipalvelut c. terveyspalvelut d. mielenterveyspalvelut
e. seurakunnan palvelut f. kylän tapahtumat g. Muu, mikä _____

11. Tarvitsisiko joku perheenjäsenenne enemmän tukea (esim. itsenäistyvä nuori, päihteitä käyttävä läheinen, mielenterveysongelmainen läheinen)? Millaista?

12. Mikäli haluaisitte vapaaehtoistoimijan apua, niin kertokaa millaista:

TOIVEET LIITTYEN MIELEKKÄÄSEEN TOIMINTAAN KYLÄLLÄ

13. Mikäli haluaisitte mukaan johonkin harrastetoimintaan, niin kertokaa mihin:

14. Mikäli haluaisitte osallistua teemailtoihin/neuvontatilaisuuksiin, niin kertokaa mitä teemoja toivoisitte niiden käsittelevän:

15. Mikäli haluaisitte osallistua johonkin vertais- tai keskusteluryhmään, niin kertokaa mitä teemoja toivoisitte sen käsittelevän:

16. Toivoisitteko, että kylällä olisi kaikille avoin kohtaamispaikka, johon voisi tulla kahvittelemaan ja tapaamaan muita? (ympyröi sopiva vaihtoehto) Kyllä Ei

17. Haluaisitteko osallistua vapaaehtoistoiminnan peruskurssille ja toimia vapaaehtoisena omalla kylällä? (ympyröi sopiva vaihtoehto) Kyllä Ei

PALVELUJEN JA AVUN SAAVUTETTAVUUS

18. Onko teillä vaikeuksia päästä osallistumaan toimintaan kodin ulkopuolella, jos on, millaisia? (esim. tiedon puute, liikkuminen)?

19. Miten mahdollisuuttanne osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan voitaisiin tukea?

20. Tiedättekö mistä voitte saada tarvittaessa apua ja palveluita?

21. Miten/ mitä kautta toivoisitte palveluista, kylän tapahtumista tai saatavilla olevasta avusta tiedotettavan?

Haluaisitteko vielä lisätä jotakin?

KIITOS!

Mikäli toivotte, että diakoniatyöntekijä ottaa teihin yhteyttä, kirjoittakaa tähän yhteystietonne (tiedot välitetään ainoastaan diakoniatyöntekijälle):

Nimi: _____

Puhelinnumero: _____

Mikäli toivotte tietoa vapaaehtoistyön koulutuksista tai vapaaehtoistöistä, kirjoittakaa tähän yhteystietonne:

Nimi: _____

Puhelinnumero: _____

Sähköpostiosoite: _____

Liite 3c/Lähiyhteisön aktivointi: Vapaaehtoistoiminnan ja yhteisöllisyyden peruskurssi

Vapaaehtoistoiminnan ja yhteisöllisyyden peruskurssi, kukin päivä noin kolme tuntia.

Päivä 1	Kurssin avaus, tutustuminen, tavoitteet Vapaaehtoistoiminta tänään Vapaaehtoistoiminnan keskus LIISA:n esittely Vapaaehtoistyön periaatteet
Päivä 2	Päivään orientoituminen Vuorovaikutus, harjoitus ja teoriaa Itsetuntemus
Päivä 3	Alueen tarve ja tavoitteet Yhteisöllisyys ja sen merkitys Arvot ja oma hyvinvointi
Päivä 4	Mitä tästä eteenpäin, vapaaehtoistyön mahdollisuudet Vapaaehtoisen tukeminen Palaute kurssista Todistusten jako

Muu kirjallisuus

JUNTUNEN ASTA (toim). 2012. Lähipalveluita kaikille – totta vai tarua?
Helsinki: Sininauhaliitto.

KIVELÄ PÄIVI. 2014. Syrjässä syrjäytyneet. Pelon sosiaalipolitiikka ja verkostoyhteistyön mahdollisuudet maaseudulla.
Helsinki: Sininauhaliitto.

Kirjan sitaatit ovat Lähipalveluita kaikille – totta vai tarua? -julkaisusta. Ihmisiä on kohdattu kotikäynneillä ja päivätoiminnassa sekä etsivän työn kautta. Ne ovat kirjanneet psykologian maisteri, sosionomi-diakoni (AMK) Orvokki Julkunen ja yhteiskuntatieteiden maisteri (lisensiaattiotopiskelija), hallintotieteiden kandidaatti Nina Peronius.

Käytännön opas lähipalveluiden turvaamisesta niin maaseudulla kuin kaupungeissa

Jokaisella on oikeus peruspalveluihin. Tämä ei aina toteudu heikossa asemassa olevien kohdalla. Kuntien sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuessa lähipalvelut näyttävät loitontuvan. Miten siis turvata vanhusten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien lähipalvelut?

Eräs keino on aiempaa laajempi yhteistyö alan eri toimijoiden kesken. *Järjestölähtöiset lähipalvelut. Toimintamalleja käytännön työhön* -kirjassa kerrotaan käytännön yhteistyöstä muun muassa kunnan sosiaali- ja terveystoimen, seurakunnan diakoniatyön ja paikallisten järjestöjen kesken.

Oppaan toimintamallit ovat käytännössä testattuja ja toimivia. Kirjassa esitellään muun muassa lähiyhteisön aktivointia, yhteisöllistä kyläkahvia, päihde- ja mielenterveystyön lähipalveluita sekä etsivää vanhustyötä. Oppaassa esitellään myös käytännön tasolla, miten lähipalveluiden tarpeet pystytään osoittamaan eri päättäjille ovensuukyselyiden avulla.

Sininauhaliiton Järjestölähtöisten lähipalveluiden kehittämishankkeen mallien myötä monen tarvitsevan elämä on muuttunut. Heille mallit toivat tukea ja palveluita sekä loivat yhteisöllisyyttä. Se on mahdollista sinunkin lähiseudullasi.

